

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

**LYGIARAISČIO VALSTYBINIO TELMOLOGINIO DRAUSTINIO
RIBŲ PLANAS
ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ**

Gamtos paveldo fondas

Vilnius, 2023

PLANUOJAMA TERITORIJA	Lygiaraisčio valstybinis telmologinis draustinis ir su juo besiribojančios teritorijos
PLANAVIMO ORGANIZATORIUS	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos
PLANAVIMO PAGRINDAS	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 15 d. nutarimas Nr. 628 „Dėl valstybinių draustinių ribų planų pakeitimo rengimo pradžios ir planavimo tikslų“ ir Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2022 m. lapkričio 18 d. įsakymas Nr. V-125 „Dėl Lygiaraisčio valstybinio telmologinio draustinio ribų plano keitimo ir planavimo darbų programos patvirtinimo“
PLANAVIMO LYGMUO IR RŪŠIS	Savivaldybės lygmens specialiojo teritorijų planavimo dokumentas, tvirtinamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu
PLANAVIMO DOKUMENTAS	Lygiaraisčio valstybinio telmologinio draustinio ribų planas

LYGIARAIŠČIO VALSTYBINIO TELMOLOGINIO DRAUSTINIO RIBŲ PLANAS. ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ			
UŽSAKOVAS		VYKDYTOJAS	
 VALSTYBINĖ SAUGOMŲ TERITORIJŲ TARNYBA PRIE APLINKOS MINISTERIJOS		 GAMTOS PAVELDO FONDAS A. Vivulskio g. 41-113, 03114 Vilnius Tel. (8 5) 272 1918, el. p. info@gpf.lt	
2022 m. lapkričio 10 d. sutartis Nr. F4-300 „Lygiaraisčio valstybinio telmologinio draustinio ribų plano keitimo dokumentų parengimas“	Pareigos	Pavardė	Data
	Direktorius	G. Raščius	2023-01-05
	Projekto vadovas	M. Pileckas (TPV 0043)	
	Vykdytojai:	D. Baronas, Z. Gudžinskas, Z. Gulbinas, M. Pileckas, G. Raščius, A. Stoškus	

Planavimo vadovas

Marijus Pileckas, atestato Nr. TPV 0043

Ekspertai:

Dainius Baronas – miškai

dr. Zigmantas Gudžinskas – biologinė įvairovė

dr. Zenonas Gulbinas – planavimo procedūros

Giedrius Motiejūnas – kartografija ir GIS

Marijus Pileckas – kartografija ir GIS

Gediminas Raščius – kraštovaizdis

Argaudas Stoškus – ekologija, hidrologija

TURINYS

SANTRUMPOS	5
ĮVADAS	6
1. Gamtosauginis statusas.....	7
2. Geografinė padėtis ir ribos	10
3. Geografinė apžvalga	12
4. Gyvoji gamta	14
4.1. Europinės svarbos buveinės.....	14
4.2. Saugomos rūšys	16
4.3. Augalų bendrijos	17
5. Kultūros paveldo vertybės	18
6. Kraštovaizdis	19
7. Žemėnauda ir žemėvalda	22
8. Socialinė-ekonominė apžvalga	25
9. Miškų naudojimas	26
10. Probleminės situacijos ir arealai.....	33
LITERATŪRA IR KITI ŠALTINIAI	34
PRIEDAI	35
1 priedas. Planuojamos teritorijos topografinio žemėlapių iškarpa, 1899 m.....	36
2 priedas. Planuojamos teritorijos topografinio žemėlapių iškarpa, 1934 m.....	37
3 priedas. Planuojamos teritorijos topografinio žemėlapių iškarpa, 1950 m.....	38
4 priedas. Planuojamos teritorijos topografinio žemėlapių iškarpa, 1985 m.....	39
5 priedas. Planuojamos teritorijos topografinio žemėlapių iškarpa, 1996 m.....	40
ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖS BRĖŽINYS M 1:10 000.....	41

SANTRUMPOS

BAST	– buveinių apsaugai svarbi teritorija
BĮDB	– Biologinės įvairovės duomenų bazė
BIGIS	– Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių erdvinių duomenų rinkinys, 2015 m.
EB	– Europos Bendrija
FSC	– darnaus miškų valdymo standartas (angl. Forest Stewardship Council)
GRPK	– Georeferencinio pagrindo kadastras
KMB	– kertinė miško buveinė
NTR	– Nekilnojamojo turto registras
PKMB	– potenciali kertinė miško buveinė
UAB	– uždaroji akcinė bendrovė
VĮ	– valstybės įmonė
VMU	– Valstybinių miškų urėdija
NŽT	– Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
SRIS	– Saugomų rūšių informacinė sistema

IVADAS

Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos užsakymu rengiamas savivaldybės lygmens specialusis teritorijų planavimo dokumentas – Lygiaraisčio valstybinio telmologinio draustinio ribų planas.

Planavimo pagrindas: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 15 d. nutarimas Nr. 628 „Dėl valstybinių draustinių ribų planų pakeitimo rengimo pradžios ir planavimo tikslų“ ir Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2022 m. lapkričio 18 d. įsakymas Nr. V-125 „Dėl Lygiaraisčio valstybinio telmologinio draustinio ribų plano keitimo ir planavimo darbų programos patvirtinimo“.

Planavimo tikslai:

1) siekiant išsaugoti Europos Bendrijos svarbos natūralias buveines ir saugomas rūšis, išplėsti Lygiaraisčio valstybinį telmologinį draustinį, apimant tinklo „Natura 2000“ teritoriją Astruvkos mišką;

2) prireikus iš naujo nustatyti arba pakoreguoti esamos buferinės apsaugos zonos ribas. įvertinti poreikį mažinti neigiamą veiklos poveikį draustiniui ir prireikus nustatyti jam buferinės apsaugos zonos ribas.

Su ribų plano rengimo darbų programa galima susipažinti Planavimo organizatoriaus internetinėje svetainėje (<https://vstt.lrv.lt/>) ir Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje (<https://tpdris.lt>).

1. Gamtosauginis statusas

Lygiaraisčio valstybinis telmologinis draustinis (toliau – Draustinis) įtrauktas į Valstybinių telmologinių (pelkių) draustinių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 29 d. nutarimu Nr. 1486 „Dėl naujų draustinių įsteigimo ir draustinių sąrašų patvirtinimo“. Pagal Aplinkos ministerijos užsakymu 1998 m. parengtus draustinių planus nustatytas Draustinio plotas 420,7 ha. [1] Draustinio plotas pagal Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastrą yra 426,7 ha. [2] Telmologiniai draustiniai, kaip ir pačios juose saugomos pelkės, labai skiriasi saugomos teritorijos dydžiu – nuo dešimtų hektarų užimančių pelkučių iki tūkstantų hektarų aprėpiančių pelkinių masių. Draustinis priskiriamas prie didesnių valstybinių telmologinių draustinių, pagal plotą 16-tas tarp 51 telmologinio draustinio. [3]

Telmologinių draustinių sąvoka atsirado kartu su Saugomų teritorijų įstatymo priėmimu (1993 m.), nors apskritai pelkių apsaugai visada buvo rodomas išskirtinis dėmesys. Šie draustiniai skirti tipiškiems bei unikaliems pelkių kompleksams saugoti. Sovietmečiu išplėtotą durpių pramonę kėsinosi į visas didžiąsias pelkes ir dažnai draustinio paskelbimas buvo vienintelė priemonė išvengti durpių kasimo. Pelkių draustinių grupės pirmtakai buvo botaniniai draustiniai spanguolynai¹, įsteigti 1974 m., [3] iš jų – Lygiaraisčio botaninis draustinis spanguolynas tuomečio Širvintų miškų ūkio Čiobiškio girininkijoje².

Draustinio pagrindu suformuota BAST „Astruvkos miškas“ (kodas LTSIR0001), kurios plotas yra 649 ha. Buveinių apsaugai svarbių teritorijų sąrašas papildytas Astruvkos mišku 2018 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. D1-1100 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2018 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1-317 „Dėl buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatymo“ pakeitimo“.

BAST „Astruvkos miško“ apsaugos tikslai, patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2018 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1-317 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2021 m. rugsėjo 7 d. įsakymo Nr. D1-518 redakcija) „Dėl buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatymo“, yra:

- atkurti palankią apsaugos būklę buveinei „7110, Aktyvios aukštapelkės“ ne mažesniame kaip 4 ha plote;
- išsaugoti palankioje apsaugos būklėje buveinę „9010, Vakarų taiga“ ne mažesniame kaip 25 ha plote;
- atkurti palankią apsaugos būklę buveinei „9010, Vakarų taiga“ ne mažesniame kaip 7 ha plote;
- pasiekti buveinės „9010, Vakarų taiga“ susiformavimo ne mažesniame kaip 9 ha plote;
- išsaugoti palankioje apsaugos būklėje buveinę „91D0, Pelkiniai miškai“ ne mažesniame kaip 220 ha plote;
- atkurti palankią apsaugos būklę buveinei „91D0, Pelkiniai miškai“ ne mažesniame kaip 160 ha plote;
- sudaryti palankias sąlygas atsikurti buveinei „7110, Aktyvios aukštapelkės“ vietoj nepalankios būklės buveinės „91D0, Pelkiniai miškai“ ne mažesniame kaip 15 ha plote.

¹ 1974 m. gegužės 16 d. Ministrų Tarybos nutarimu Nr. 195 racionaliam uogynų naudojimui ir jų resursų išsaugojimui buvo įsteigti 32 botaniniai draustiniai spanguolynai.

² Steigimo metu nustatytas Draustinio plotas buvo 325 ha.

Bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 276 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. gegužės 25 d. nutarimo Nr. 614 redakcija) „Dėl Bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“, reglamentuoja buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų ir būtinų jų apsaugos priemonių nustatymą, taip pat EB svarbos natūralių buveinių ir rūšių buveinių, kurių apsaugai nustatytos buveinių ir paukščių apsaugai svarbios teritorijos, blogėjimo ir rūšių reikšmingo trikdymo prevenciją. Šių nuostatų 1 priede pateikiamas Bendrųjų buveinių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos ir tvarkymo reikalavimų aprašas, kuriame nustatyti reikalavimai atskirų buveinių apsaugai ir tvarkymui. Pagal šį aprašą 7110 *Aktyvių aukštapelkių ir 7120 Degradavusių aukštapelkių, buveinėse negali būti eksploatuojamos naudingosios iškasenos, sausinamas apypelkis, vykdoma kita veikla, kuri pažeistų durpių klotą, terštų pelkę ir jos aplinką, pakeistų hidrologinį režimą, išskyrus saugomų teritorijų planavimo dokumentuose numatytas priemones. Taip pat 100 metrų atstumu nuo pelkės negali būti plynai kertamas apypelkio miškas neišalus gruntui ir į pelkę negali būti išleidžiami nutekamieji ar drenažo vandenys.

Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakymu Nr. D1-255. Šis tvarkos aprašas taikomas nustatant, kokį poveikį įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms gali daryti būsimų planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas.

Veiklą Draustinyje reglamentuoja Saugomų teritorijų, Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų, Aplinkos apsaugos, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos, Saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių, Laukinės gyvūnijos, Laukinių augalų ir grybų, Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo, Miškų, Teritorijų planavimo, Statybos bei kiti įstatymai.

Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 81 straipsnis „Specialiosios žemės naudojimo sąlygos telmologiniuose draustiniuose“ draudžia:

1) kalkinti dirvožemį, naudoti trąšas ir augalų apsaugos produktus, išskyrus jų naudojimą dirbamojoje žemėje, urbanizuotose teritorijose, taip pat augalų apsaugos produktų naudojimą kitais nustatytais atvejais;

2) vykdyti plynuosius ir atvejinius pagrindinius miško kirtimus pelkėse ir jų apypelkiuose 100 metrų atstumu nuo pelkės ribos, taip pat pelkių mineralinio grunto salose;

3) neišalus gruntui vykdyti miškų ūkio darbus, kurių metu pažeidžiama paklotė ir (ar) paviršinis dirvožemio sluoksnis, išskyrus miško atkūrimo ir (ar) įveisimo darbus, taip pat sanitarinius miško kirtimus atvejais, kai nustatomas užkrėtimas kenksmingaisiais organizmais arba aplinkos ministro nustatyta tvarka nustatomas masinis miško kenkėjų išplitimas; atvejus, kai atliekami ekstremaliųjų įvykių ir (ar) avarijų padarinių likvidavimo darbai;

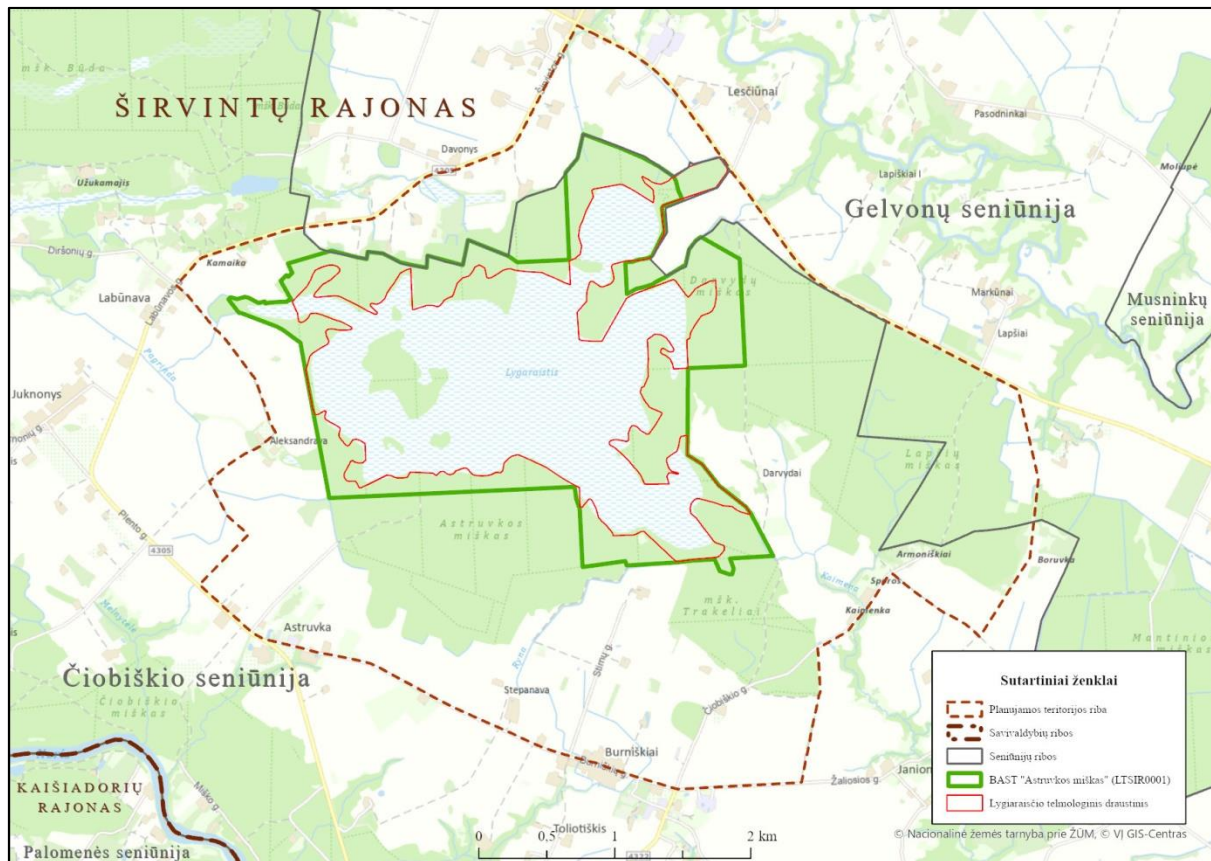
4) lankytis nuo balandžio 1 d. iki rugpjūčio 1 d., išskyrus nustatytus atvejus, pvz. kai atliekami žemės ūkio ar miškų ūkio darbai, lankomi ir (ar) eksploatuojami šiose teritorijose esantys statiniai ir t. t. Kai kurioms veikloms reikalingas už telmologinio draustinio apsaugą atsakingos institucijos pritarimas.

Taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad didžiuma veiklos apribojimų telmologiniuose draustiniuose (kaip ir kituose draustiniuose) yra nustatyta Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 69 straipsniu „Specialiosios žemės naudojimo sąlygos gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose“.

Saugomų gamtos paveldo objektų planuojamoje teritorijoje nėra. [4] Tačiau yra teritorijų, nurodytų Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme, kurioms taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos: miško žemė, paviršiniai vandens telkiniai, paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos, paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostos, pelkės ir šaltiniai, žemės gelmių išteklių telkiniai.

2. Geografinė padėtis ir ribos

Planuojama teritorija apima Draustinį ir su juo besiribojančias teritorijas rytinėje Lietuvos dalyje, Širvintos ir Neries-Musės tarpupyje (1 pav.). Bendras teritorijos plotas 2 097,5 ha, iš jų BAST „Astruvkos miškas“ užima 649 ha, Draustinis – 426,7 ha. Planuojama teritorija gana kompaktiška, daug kur ribojama kelių.

1 pav. Planuojamos teritorijos, BAST „Astruvkos miškas“ ir Lygiaraisčio valstybinio telmologinio draustinio ribos.

Administraciniu požiūriu planuojama teritorija yra Vilniaus apskrityje, Širvintų rajono savivaldybėje. Į planuojamą teritoriją patenka Davonių, Leščionų, Liukonių kaimai ar jų dalys Gelvonų seniūnijoje ir Astruvkos, Burniškių, Darvydų, Kamaikos – Čiobiškio seniūnijoje.

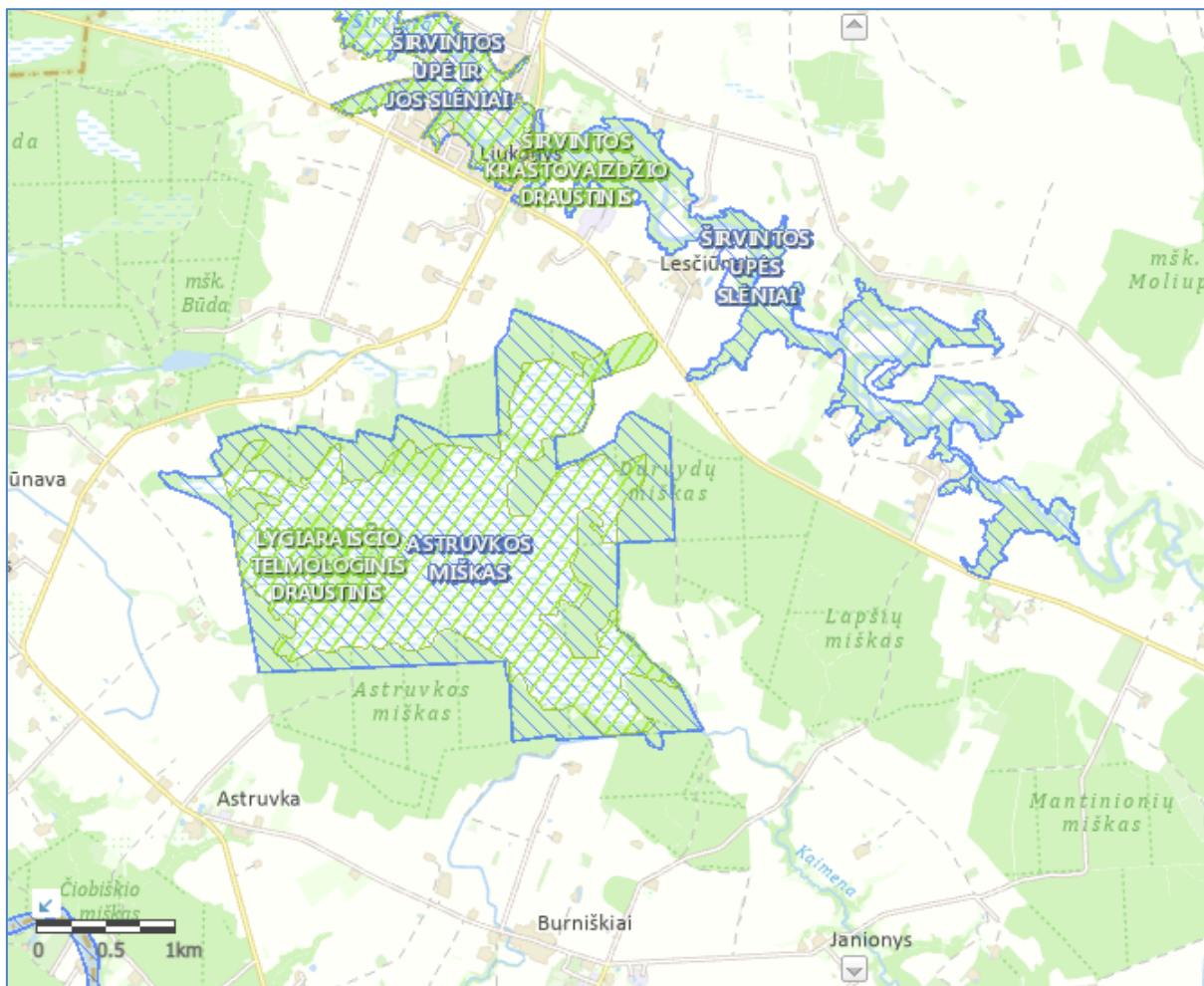
Atstumai³ iki artimiausių miestų ir miestelių: Gelvonai – 6,9 km, Čiobiškis – 9 km, Musninkai – 16 km, Širvintos – 28 km. Gretimų savivaldybių administraciniai centrai: Jonava (34 km), Ukmergė (31 km). Atstumas iki Vilniaus – 62 km.

Planuojama teritorija apima Astruvkos, Darvydų, Lapšių, Trakelių miškus su Lygiaraisčio pelkę ir besiribojančias ekosisteminiiais, funkciniais ir regimais ryšiais susijusias apylinkes. Pelkėtų miškų masyvą iš šiaurės ir vakarų supa Liukonių, Davonių, Kamaikos, Aleksandravos, iš pietų – Aleksandravo, Astruvkos, Burniškių kaimų sodybos ir dirbami laukai, rytuose įsiterpia Darvidų kaimo sodybos ir laukai. Šiaurinė ir iš dalies vakarinė planuojamos teritorijos riba sutampa su rajoniniais keliais 4305 (Mugninkai–Čiobiškis–

³ Atstumai iki miestų ir miestelių paskaičiuoti nuo Davonių k. naudojant www.maps.lt maršrutų apskaičiavimo įrankį.

Gelvonai–Vytinė) ir 4306 (Musninkai–Liukonėliai). Pietinis pakraštys tapatinamas su žvyrkeliu (Astruvka–Burnišķiai–Janionys).

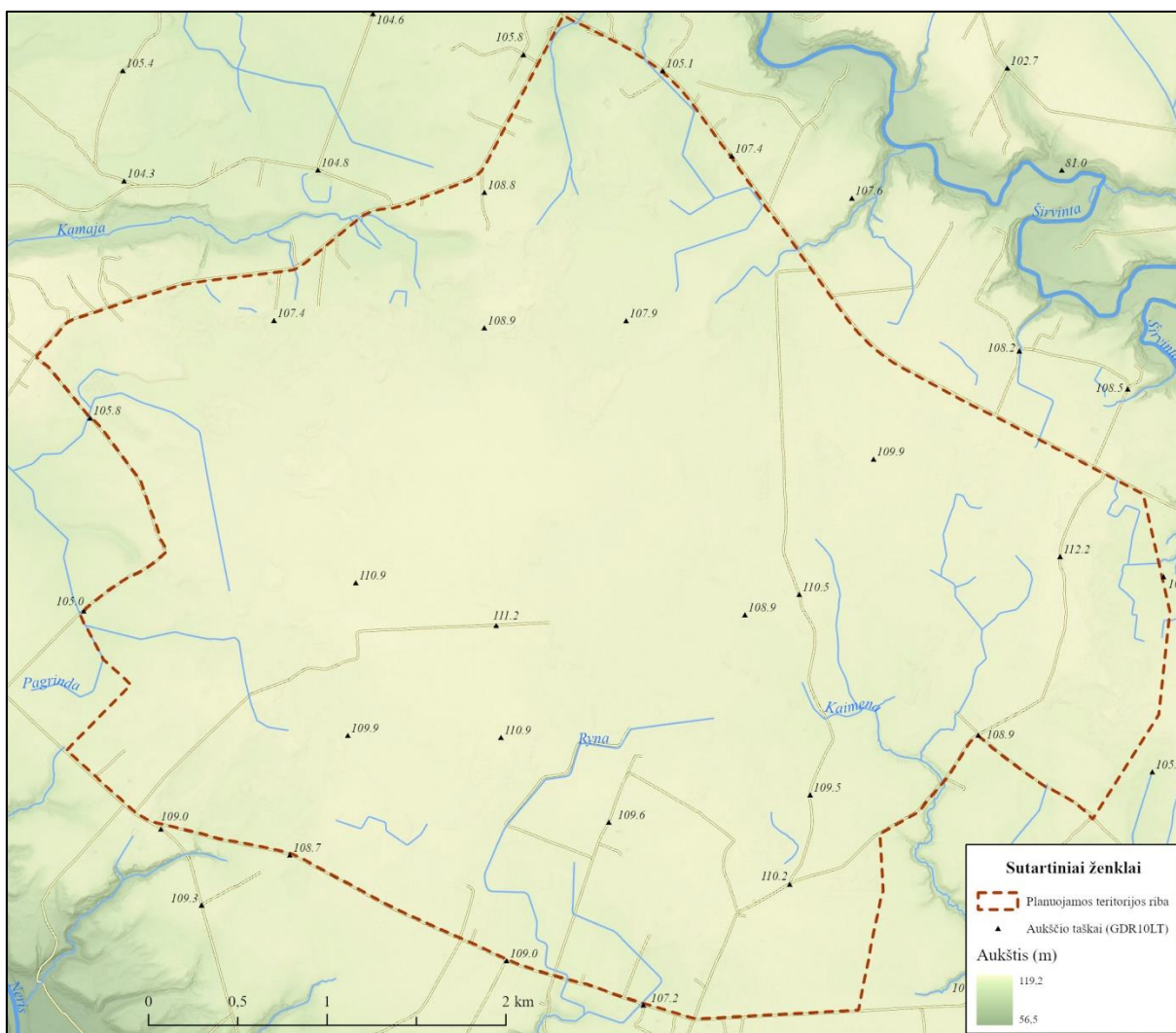
Draustiniui artimiausios saugomos teritorijos yra šiaurėje – Širvintos kraštovaizdžio draustinis ir su juo beveik sutapatinta BAST „Širvintos upė ir jos slėniai“ (abu už 1,5 km) bei šiaurės rytuose – BAST „Širvintos upės slėniai“ (už 0,3 km). BAST „Neries upė“ nutolusi 2,3 km į pietvakarius (2 pav.).

2 pav. Lygiaraisčio valstybinis telmologinis draustinis (žalia riba) ir BAST „Astruvkos miškas“ (mėlyna riba) bei aplinkinės saugomos teritorijos. [2]

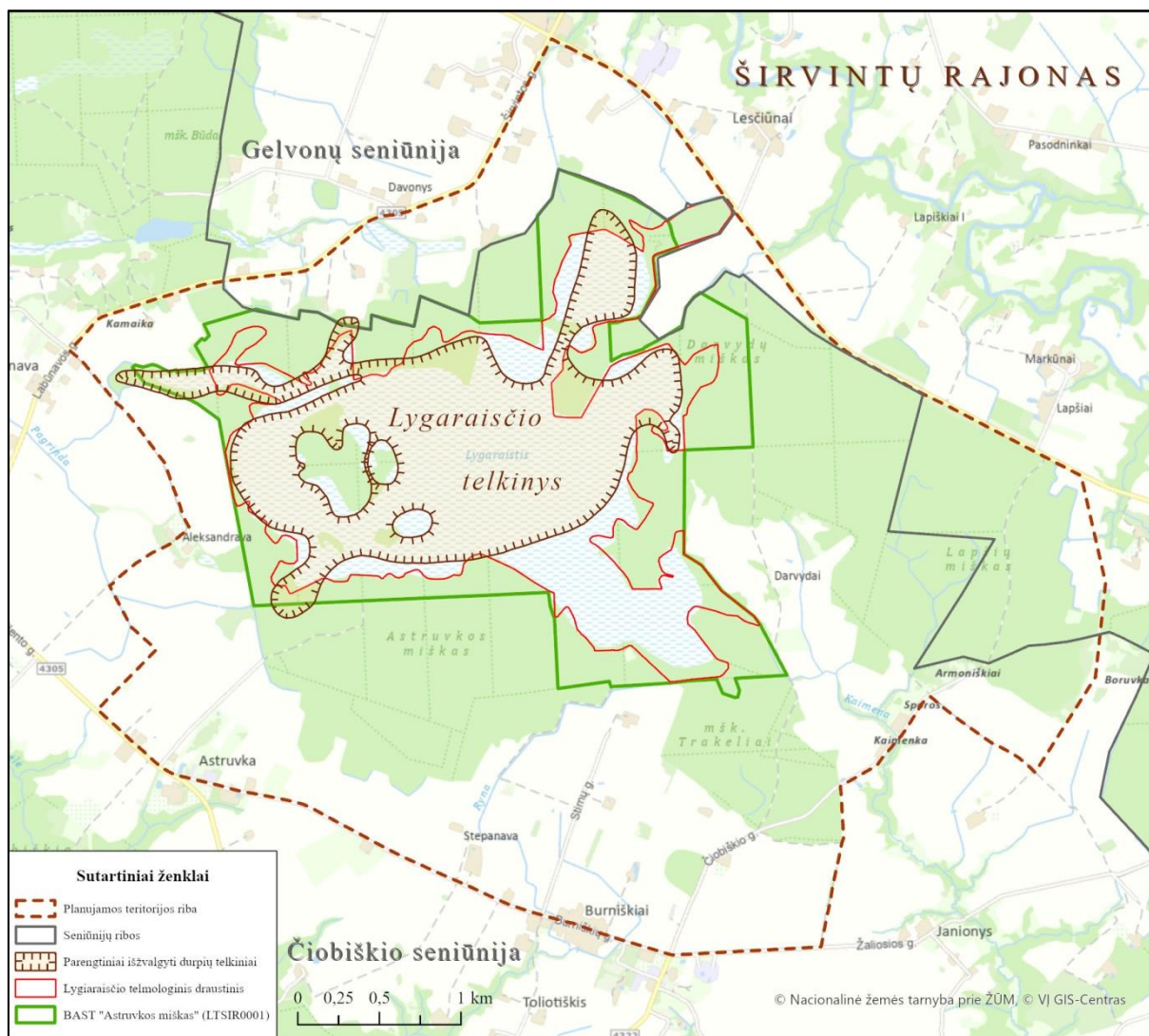
3. Geografinė apžvalga

Funkciniu požiūriu planuojama teritorija gana vienalytė – ji apima Astruvkos mišką su Lygiaraisčio pelkė ir apylinkes. Vandenskyrą, kurioje plyti Lygiaraisčio pelkė, iš šiaurės rytų pusės riboja Širvintos slėnis, iš pietvakarių – Neries (3 pav.). Bendras reljefo peraukštėjimas planuojamoje teritorijoje siekia vos 12 metrų. Aukščiausiai reljefas pakyla iki 112,2 m virš jūros lygio rytuose, o nusileidžia iki 100 m v. j. l. žymos Kamajos ir Kaimenos slėniukuose planuojamos teritorijos pakraščiuose. Draustinio centrinėje dalyje pelkės kupra iškyla apie 1 metrą (111 m v. j. l.) virš aplinkinio paviršiaus

3 pav. Lygiaraisčio apylinkių reljefas.

Lygiaraisčio – labai vingiuotos formos aukštapelkė rytų Lietuvoje, Širvintų rajono savivaldybėje, Širvintos ir Musės upių vandenskyroje. Pelkė susidariusi lygioje takoskyroje. Beveik visą ją sudaro raistinė aukštapelkė. Pelkė su vidaus sausmėmis, į šalis nutįsta pelkėtos įlomos. Pelkė savo vandenį atiduoda Neries, Širvintos, Musės baseinams ir pabaseiniams. Planuojamos teritorijos pakraščius vagoja sausimo grioviai ir supa žemės ūkio naudmenos.

4 pav. Lygiaraisčio durpių telkinys.

Planuojamoje teritorijoje yra parengtinai išžvalgytas Lygiaraisčio (Aleksandravos) durpių telkinys Nr. 2/463 (4 pav.). Durpių telkinys preliminarai tirtas Pramoninės statybos projektavimo instituto „Pramprojekto“ 1960 m. Nustatytas bendras telkinio plotas 461 ha, pramoninis 289 ha. Durpių klando vidutinis storis 1,9 m, didžiausias – 10 m. Durpių ištekliai 5,5 mln. m³. Durpės 100 % aukštapelkinės. Pelkės forma netaisyklinga su vidaus sausmėmis. 3 pelkės salos užima 23,5 ha. Pelkės guolį dengia smėlis, priesmėlis, priemolis. Vakarinėje dalyje po durpėmis slūgso iki 1 m sapropelio sluoksnis [5].

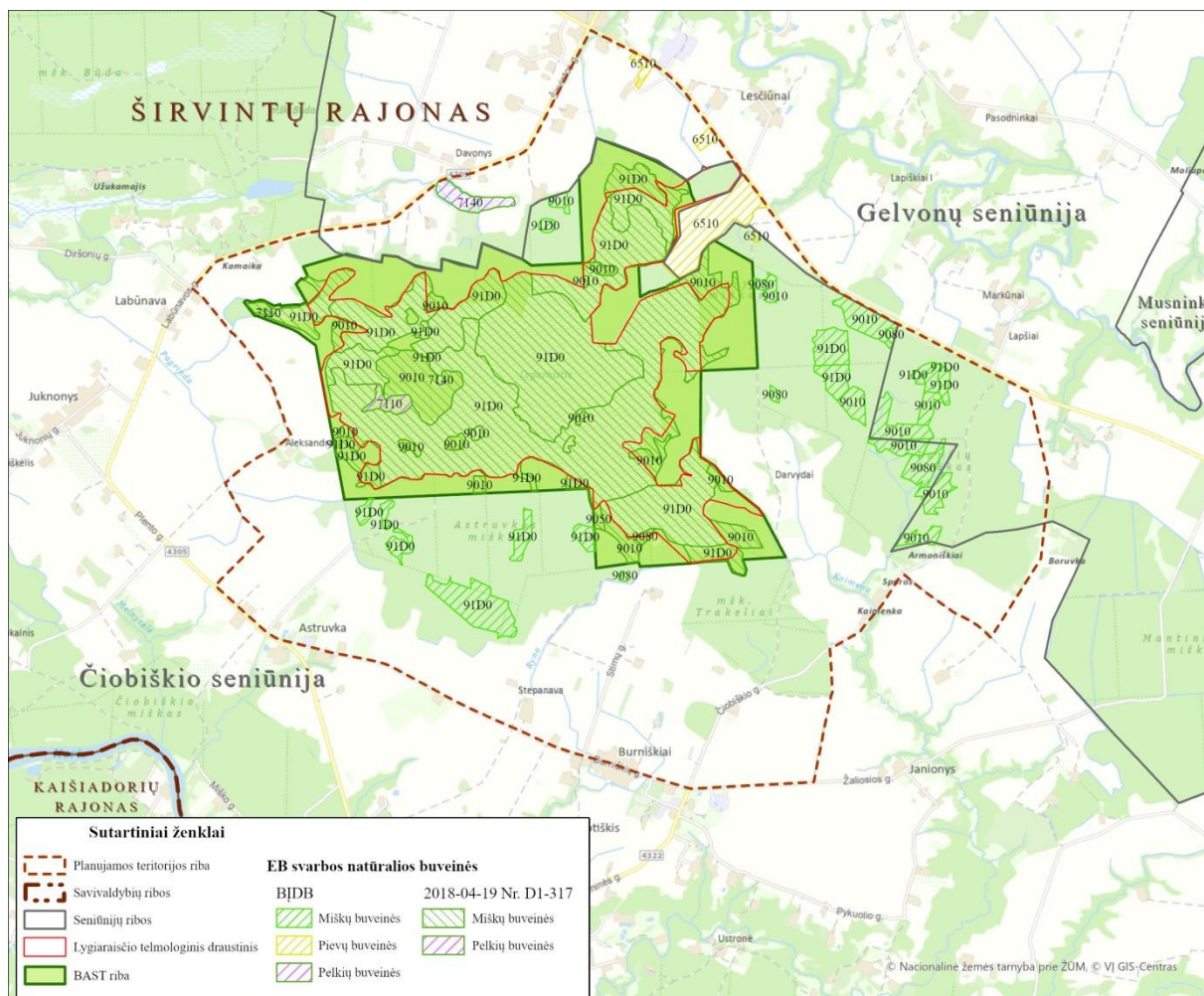
Lygiaraisčio pelkė didesnė už Draustinio plotą. Nedideli pelkės pakraščiai (apie 50 ha) išsikiša už Draustinio ribų. Durpių telkinys daug geriau sutampa su BAST „Astruvkos miškas“.

Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros 2022 m. atnaujintais potvynių grėsmės ir rizikos žemėlapiu duomenimis, potvynio užliejamų teritorijų planuojamoje teritorijoje nėra.

4. Gyvoji gamta

4.1. Europinės svarbos buveinės

Planuojamoje teritorijoje buveinių įvairovė yra gana didelė. Naujausiais duomenimis teritorijoje inventorizuotos 7 tipų Europos Bendrijos svarbos natūralios buveinės, kurios užima didžiąją dalį Draustinio ir BAST „Astruvkos miškas“ bei dengia nemažus plotus gretimose planuojamos teritorijos dalyse (5 pav.).

5 pav. Europos Bendrijos svarbos natūralios buveinės planuojamoje teritorijoje.

6510 Šienaujamos mezofitų pievos. Šioms buveinėms priklauso žemyninės vidutinio drėgnumo trąšios pievos, kuriose žolė reguliariai naudojama šienai gaminti. Priklausomai nuo dirvožemio trąšumo ir drėgmės sąlygų, susiformuoja tankus, gana aukštas žolynas arba, jeigu drėgmės stinga, apyretis ir neaukštas žolynas. Planuojamoje teritorijoje yra 4 šio tipo buveinių plotai. Trys iš jų yra nedideli, ir tik vienas užima gana reikšmingą plotą. Visos šio tipo buveinės yra už dabartinio Draustinio ir BAST ribų. Du plotai, esantys šiaurės rytiniame pakraštyje, galėtų būti įtraukti į plečiamą Draustinį. Jeigu buveinės būtų įtrauktos į Draustinį, būtų svarbu užtikrinti tolesnį šių buveinių naudojimą, kuris yra lemiantis jų apsaugos veiksnys. Duomenų apie šio tipo buveinių dabartinę būklę planuojamoje teritorijoje nėra.

7110 *Aktyvios aukštapelkės. Nepažeistos arba labai mažai pažeistos, labai rūgščios, neturtingos mineralinių medžiagų, maitinamos lietaus vandens aukštapelkės, kuriose vandens lygis dažniausiai yra aukštesnis negu aplinkinėse teritorijose. Dabartinėje draustinio

teritorijoje inventorizuoti 2 nedideli aktyvių aukštapelkių buveinių kontūrai, užimantys nedidelius plotus. Vienas iš jų, esantis už BAST ribų, bet patenkantis į Draustinį, yra labai mažas. Kadangi šalia aktyvių aukštapelkių buveinių yra dideli 91D0 *Pelkinių miškų buveinių plotai, galima teigti, kad aukštapelkių buveinės sparčiai degraduoja ir dar išlikusiems jų plotams kyla grėsmė išnykti, t. y. apaugti medžiais ir tapti pelkinių miškų buveinėmis. BAST esančios buveinės būklė įvertinta kaip patenkinama, už jos ribų esančio ploto būklė yra bloga.

7140 Tarpinės pelkės ir liūnai. Tarpinių pelkių ir liūnų buveinės įsikuria duburiuose, ežerų pakraščiuose. Maitinamos krituliais ir gruntiniais vandenimis. Vanduo paprastai telkšo žemiau samanų dangos, bet gali būti ir paviršiuje. Buveinių paviršius paprastai nelygus, su neaukštais kemsais. Geros būklės buveinėse krūmų projekcinis padengimas nedidelis. Žolių ardai priklausomai nuo buveinės sąlygų būna įvairūs, buveinėse dažniausiai vyrauja stambiosios arba smulkiosios viksvos. Planuojamoje teritorijoje yra du šių buveinių plotai. Vienas iš jų, esantis BAST ir Draustinyje labai mažas, todėl buveinės stabilumas yra menkas. Ji gali sunykti dėl natūralių sukcesijos procesų. Šis plotas įvertintas kaip blogos būklės. Dar vienas buveinės plotas yra už BAST ir draustinio ribų, šiaurinėje planuojamos teritorijos dalyje. Buveinė galėtų būti įtraukta į plečiamą Draustinį. Buveinės būklė nežinoma.

9010 *Vakarų taiga. Buveinės apima natūralius senus spygliuočių miškus, kuriuos sudaro vėlyvųjų stadijų arba klimaksinės bendrijos, nepaveiktos arba mažai paveiktos antropogeninių veiksnių. Buveinėms būdinga sudėtinga vertikalioji medyno struktūra. Medžių projekcinis padengimas, dėl jų skirtingo aukščio bei amžiaus ir kitų gamtinių priežasčių, yra netolygus, sudaro mozaiką. Draustinyje ir BAST vakarų taigos buveinės išsidėsčiusios įvairaus dydžio masyvais ir užima nemažą visų buveinių plotą. Šio tipo buveinių taip pat esama už dabartinių saugomų teritorijų ribų, planuojamoje teritorijoje. Dėl to dalis šio tipo buveinių galėtų būti įtrauktos į plečiamą Draustinį. Atskirų buveinės plotų būklė planuojamoje teritorijoje nevienoda. Buveinės, esančios BAST įvertintos kaip geros būklės, už jos ribų – patenkinamos. Dalis aplink Draustinį esančių vakarų taigos buveinių laikomos potencialiomis, t. y. galinčios susiformuoti į geros būklės buveines.

9050 Žolių turtingi eglynai. Žolių turtingų eglynų miškai įsikuria lengvos mechaninės sudėties, pakankamai karbonatinguose, vidutinio drėgnumo ar gana šlapiuose, kartais šaltiniuose dirvožemiuose. Medynai įvairiaamžiai, dažniausiai išsiskiria du medžių ardai. Medyne vyrauja eglės, nors gausu lapuočių medžių. Draustinyje inventorizuotas vienas šio tipo buveinių plotas, užimantis 1,08 ha. Buveinės būklė įvertinta kaip patenkinama.

9080 *Pelkėti lapuočių miškai. Pelkėti lapuočių miškai auga perteklinio drėgnumo dirvožemiuose. Pavasarį buveinė užliejama kasmetinių polaidžio vandenų, o vasarą gruntinio vandens lygis yra sulig žemės paviršiumi ar virš jo. Pelkėti lapuočių miškai susiformuoja durpinguose lokaliuose reljefo žemumose, palei ežerus, upes, apypelkius. Dabartinėje draustinio teritorijoje ir BAST šio tipo buveinių užregistruotas vienas plotas, užimantis 0,86 ha. Buveinė įvertinta kaip patenkinamos būklės. Dar keli nedideli šio tipo buveinių plotai yra planuojamoje teritorijoje, bet jų būklė nežinoma. Šios buveinės galėtų būti įtrauktos į plečiamą Draustinį.

91D0* Pelkiniai miškai. Ši miškų buveinė apima spygliuočių ir mišrius miškus, augančius drėgnuose ir šlapiuose durpiniuose dirvožemiuose, kuriuose visada aukštas vandens lygis. Medžių ardą formuoja paprastosios pušys, kartais pasitaiko paprastųjų eglių ir plaukuotųjų beržų, rečiau – juodalksnių. Pelkiniuose miškuose labai vešlus krūmokšnių ardai, kurį dažniausiai sudaro paprastieji vaivoriai, paprastosios mėlynės, pelkiniai gailiai,

paprastosios bruknės, šiliniai viržiai. Samanų danga ištisinė, vyrauja kiminai. Šio tipo buveinės paprastai susidaro apypelkiuose. Draustinyje ir BAST šio tipo buveinės yra vyraujančios, užima didelius ir įvairios konfigūracijos plotus. Daugumos buveinių būklė įvertinta kaip gera, mažesnė dalis jų yra patenkinamos arba blogos būklės. Blogos būklės yra mažus plotus užimančios šio tipo buveinės. Už Draustinio ir BAST ribų taip pat inventorizuoti keli šių buveinių plotai, kurie galėtų būti įtraukti į plečiamą Draustinį. Šių buveinių plotų būklė nežinoma.

Išskirtinių priemonių miškų buveinių apsaugai planuojamoje taikyti nereikėtų, jeigu šių miškų tvarkymas ir naudojimas būtų vykdomas laikantis Bendrųjų buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų, būtų užtikrinamas europinės svarbos buveinių ilgalaikis stabilumas ir natūrali raida. Potencialios buveinės per artimiausius kelis dešimtmečius taptų visavertėmis, jei per tą laiką bus saugomos ir (ar) tvarkomos pagal parengtas miško buveinių tvarkymo rekomendacijas. [6], [7]

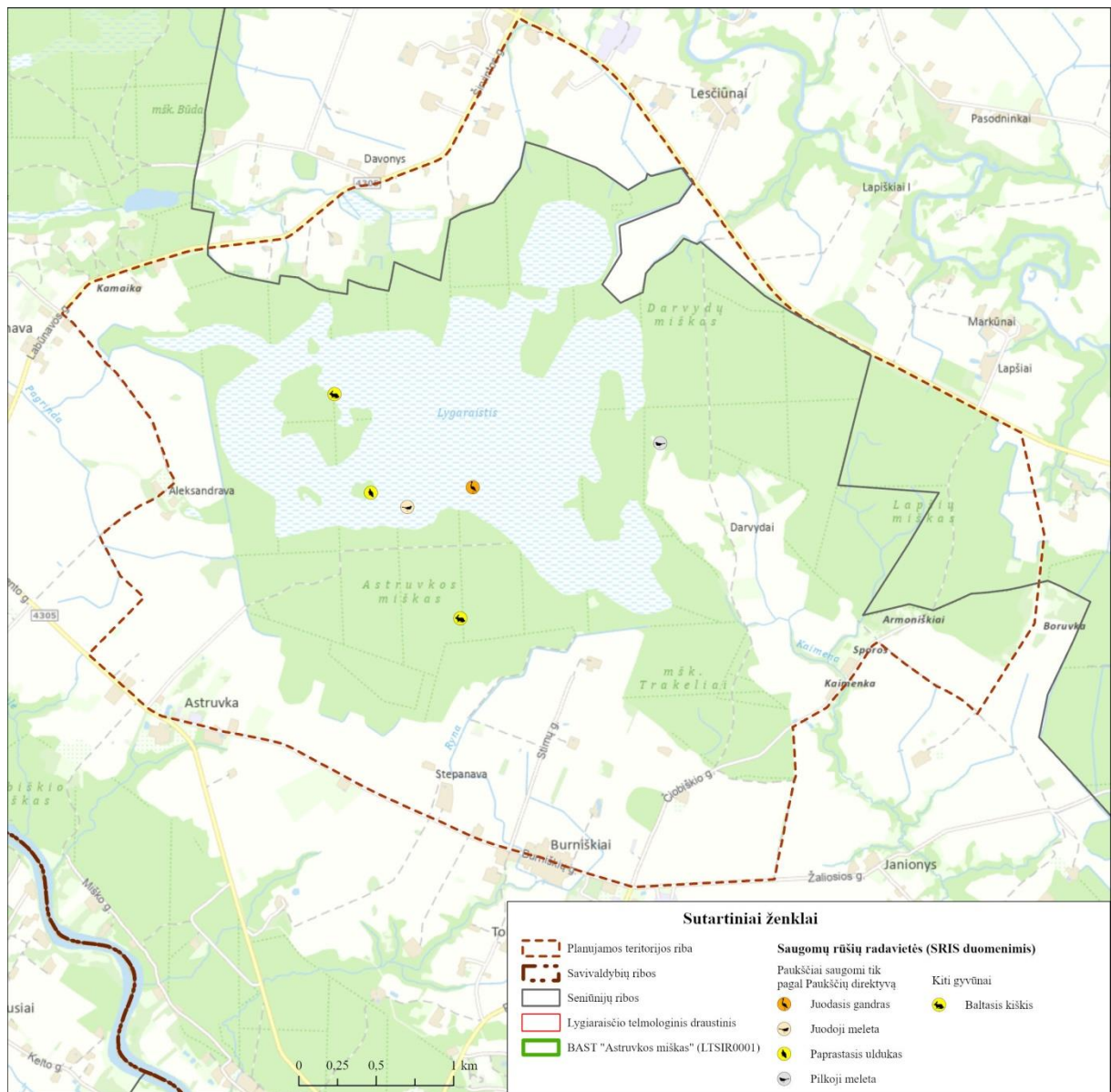
4.2. Saugomos rūšys

Planuojamoje teritorijoje, remiantis SRIS duomenimis (1 lentelė, 6 pav.), užregistruota viena žinduolių ir trys paukščių rūšys, įrašytos į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 504 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2020 m. birželio 9 d. įsakymo Nr. D1-340 redakcija) „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos saugomų rūšių sąrašas). Dar viena paukščių rūšis saugoma pagal Paukščių direktyvą, bet neįrašyta į Lietuvos saugomų rūšių sąrašą.

1 lentelė. Planuojamoje teritorijoje užregistruotos saugomos gyvūnų ir augalų rūšys bei jų būklės vertinimas.

Lietuviškas pavadinimas	Lotyniškas pavadinimas	Kategori-ja	Dažnumas	Būklė
Paukščiai				
Juodasis gandras	<i>Ciconia nigra</i> Linnaeus	EN	Retas	Nežinoma
Juodoji meleta	<i>Dryocopus martius</i> Linnaeus	PD	Retas	Nežinoma
Paprastasis uldukas	<i>Columba oenas</i> Linnaeus	NT	Retas	Nežinoma
Pilkoji meleta	<i>Picus canus</i> Gmelin	NT	Retas	Nežinoma
Žinduoliai				
Baltasis kiškis	<i>Lepus timidus</i> Linnaeus	VU	Retas	Nežinoma

Duomenų apie saugomas gyvūnų rūšis planuojamoje teritorijoje labai nedaug. Remiantis SRIS duomenimis (6 pav.), po vieną kartą užregistruotos 3 paukščių rūšys, įtrauktos į Lietuvos saugomų rūšių sąrašą, kartą užregistruota juodoji meleta, saugoma pagal Paukščių direktyvą. Baltasis kiškis užregistruotas dviejose teritorijos vietose. Informacijos apie gyvūnų populiacijų būklę nėra.

6 pav. Saugomų gyvūnų rūšių pasiskirstymas planuojamoje teritorijoje pagal SRIS duomenis. [8]

4.3. Augalų bendrijos

BAST „Astruvkos miško“ ir Draustinio augalų bendrijų įvairovė netyrinėta. Todėl ateityje būtini išsamūs viso Draustinio augalų bendrijų tyrimai, kurie turėtų būti derinami su floros įvairovės tyrimais. Tokie duomenys būtini, siekiant tiksliai įvertinti teritorijos botanines vertybes ir jų apsaugos metodus.

5. Kultūros paveldo vertybės

Kultūros vertybių registro duomenimis, [9] į planuojamą teritoriją patenka 1 kultūros paveldo vertybė – buv. dvaro sodybos kompleksas (u. o. k. 683) Širvintų rajono sav., Čiobiškio sen., Astruvkos k. Komplexo teritorijos plotas 116 265,2 m², statusas registrinis. Saugomas kompleksas į planuojamą teritoriją patenka iš dalies (mažesnioji šiaurinė dalis iki rajoninio kelio Nr. 4305 Musninkai–Čiobiškis–Gelvonai–Vytinė ir žvyrkelio Astruvka–Burniškieiai–Janionys).

Dvaro sodybos fragmentai apie 3 km į šiaurės vakarus nuo Čiobiškio: rūmai, kumetynas, ūkinių pastatų liekanos. Dvaro sodyba kūrėsi nuo XIX a. pradžios. Buvusiame dvare pokariu veikė Čiobiškio kolūkio gamybos centras, gerokai nugyvenęs dvaro sodybą. Vieno aukšto Astruvkos dvaro pastato rūmai apleisti ir netvarkomi nyksta. [10]

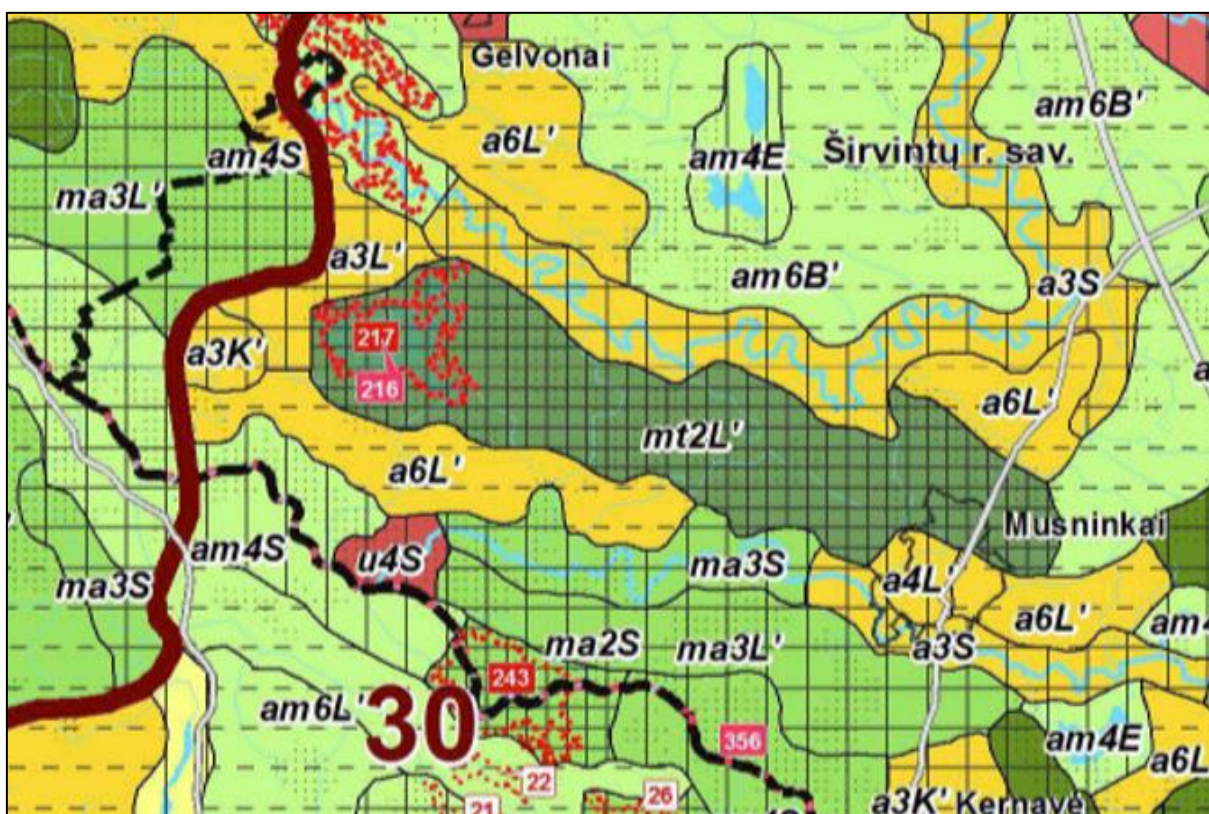

7 pav. Buv. Astruvkos dvaro sodybos kompleksas (u. o. k. 683). [9]

6. Kraštovaizdis

Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. spalio 2 d. įsakymu Nr. D1-703 „Dėl Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano patvirtinimo“, pateikia Lietuvos kraštovaizdžio formavimo, apsaugos, naudojimo, tvarkymo ir planavimo principines nuostatas; nustato kraštovaizdžio tvarkymo zonas pagal svarbiausius teritorijos vystymo prioritetus, urbanistinio ir gamtinio karkaso plėtojimo interesus; numato kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo kryptis, siūlo priemones ir apribojimus, užtikrinančius kraštovaizdžio bendrąją ekologinę pusiausvyrą, gamtinio karkaso formavimą, gamtinių, kultūrinių vertybių, kitų vertingų kraštovaizdžio komponentų ar kraštovaizdžio kompleksų išsaugojimą.

Pagal Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano Kraštovaizdžio tvarkymo zonų brėžinį planuojama teritorija patenka į Baltijos aukštumų ruožą, Dzūkų aukštumos sritį ir Vakarų Dzūkų šiaurinės slėniuotos miškingos agrarinės pakilumos rajoną (30). Pagal gamtinį kraštovaizdžio pobūdį teritorija priskiriama molingai lygumai. Vyrauja natūralaus pobūdžio miškingas pelkėtas gamtinis kraštovaizdis (mt2L'), kuris priskiriamas konservacinio-tausojančio naudojimo pobūdžiui (8 pav.) [11]. Tas pats kraštovaizdžio arealas Širvintos ir Musės tarpupiu tęsiasi į rytus iki Musninkų.

8 pav. Iškarpa iš Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano Kraštovaizdžio tvarkymo zonų brėžinio. [11]

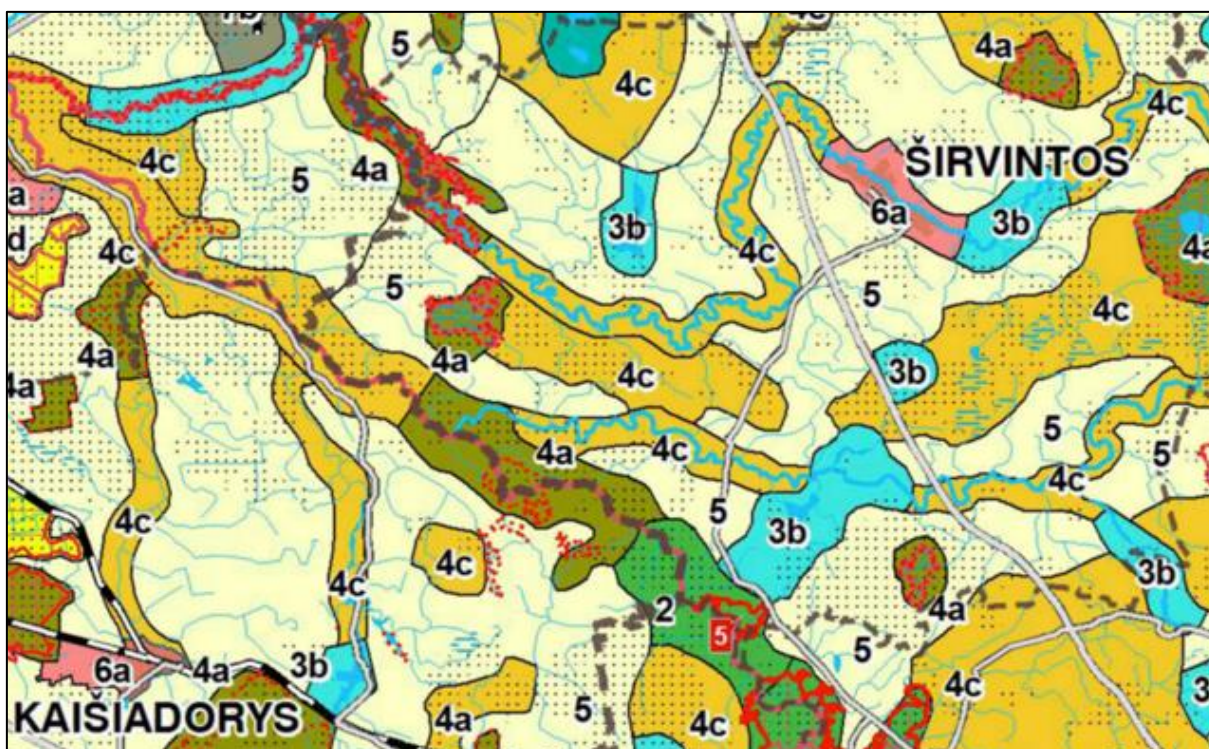
Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas nustato 8 apibendrintų kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo strategijų sistemą, kurią sudaro 17 konkretizuotų kraštovaizdžio tvarkymo reglamentų kryptių. Planuojama teritorija patenka į poros tvarkymo reglamentų formavimo strategijų (D ir E) reglamentų kryptis (9 pav.):

4a – tausojančio bioprodukcinio naudojimo ir konservacijos reglamentų kryptis;

4c – tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentų kryptis;

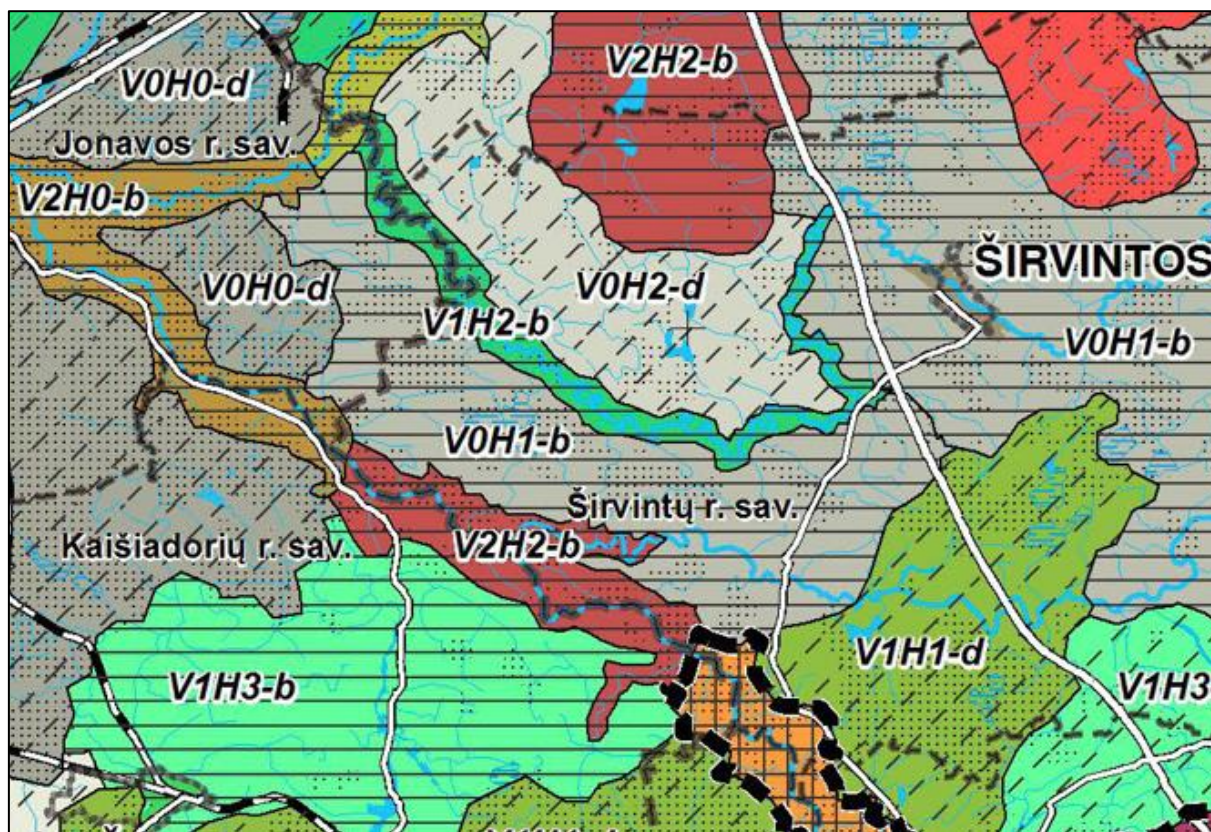
5 – intensyvaus bioprodukcinio naudojimo reglamentų kryptis;

Planuojamoje teritorijoje didžiąją dalį užima bioprodukcinio naudojimo racionalų ekologinį reguliavimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija (D strategija), apimanti pagrindines gamtinio karkaso kraštovaizdžio ekologinio kompensavimo teritorijas, su dviem reglamentų kryptimis: 4a – nustatyta Draustiniui ir BAST „Astruvkos miškas“, 4c – nustatyta rytinėje planuojamos teritorijos dalyje. E strategijos reglamentų kryptis (5) nustatyta saugomas teritorijas ir miškus supančiose agrarinėse apylinkėse.

9 pav. Iškarpa iš Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo krypčių brėžinio. [11]

Planuojama teritorija išsidėsčiusi neišreikštos vertikaliosios saskaidos, lygumų kraštovaizdyje su vieno lygmens videotopais. Vyrauja uždarų neperžvelgiamų (miškingų) erdvių kraštovaizdis (V0H1-b), kurio erdvinėje struktūroje raiškios tik horizontalios dominantės (10 pav.). [11]

10 pav. Iškarpa iš Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano Kraštovaizdžio vizualinio estetinio potencialo brėžinio. [11]

7. Žemėnauda ir žemėvalda

GRPK duomenimis daugiau kaip 60 % planuojamos teritorijos užima miškai ir pelkės (2 lentelė), o Draustinyje ir BAST šios naudmenos sudaro beveik 100 %. Aplink Lygiaraisčio pelkę ir ją supančius miškus išsidėstę žemės ūkio naudmenos, sodybos ir kitos užstatytos teritorijos. Dirbama žemė užima beveik 1/3 planuojamos teritorijos. Vandens telkiniai ir vandentėkmės (upių ištakos, sausinimo grioviai ir sureguliuoti upeliai) vos viršija 0,5 %.

2 lentelė. Žemės naudmenų struktūra planuojamoje teritorijoje (GRPK 2022 m. duomenimis).

Naudmenos	Plotas, ha	Dalis, %
Vandentėkmės	10,6	0,5
Vandens telkiniai	0,6	0,03
Pelkės	363,3	17,3
Miškai	926,4	44,2
Medžių, krūmų želdiniai ir žėliniai	36,8	1,8
Dirbama žemė	696,2	33,2
Pievos ir ganyklos	31,8	1,5
Sodai	1,2	0,1
Keliai ir gatvės	10,9	0,5
Užstatytos teritorijos	16,6	0,8
Gamybinės teritorijos	1,6	0,1
Kita nenaudojama žemė	1,5	0,1
Iš viso:	2097,5	100,00

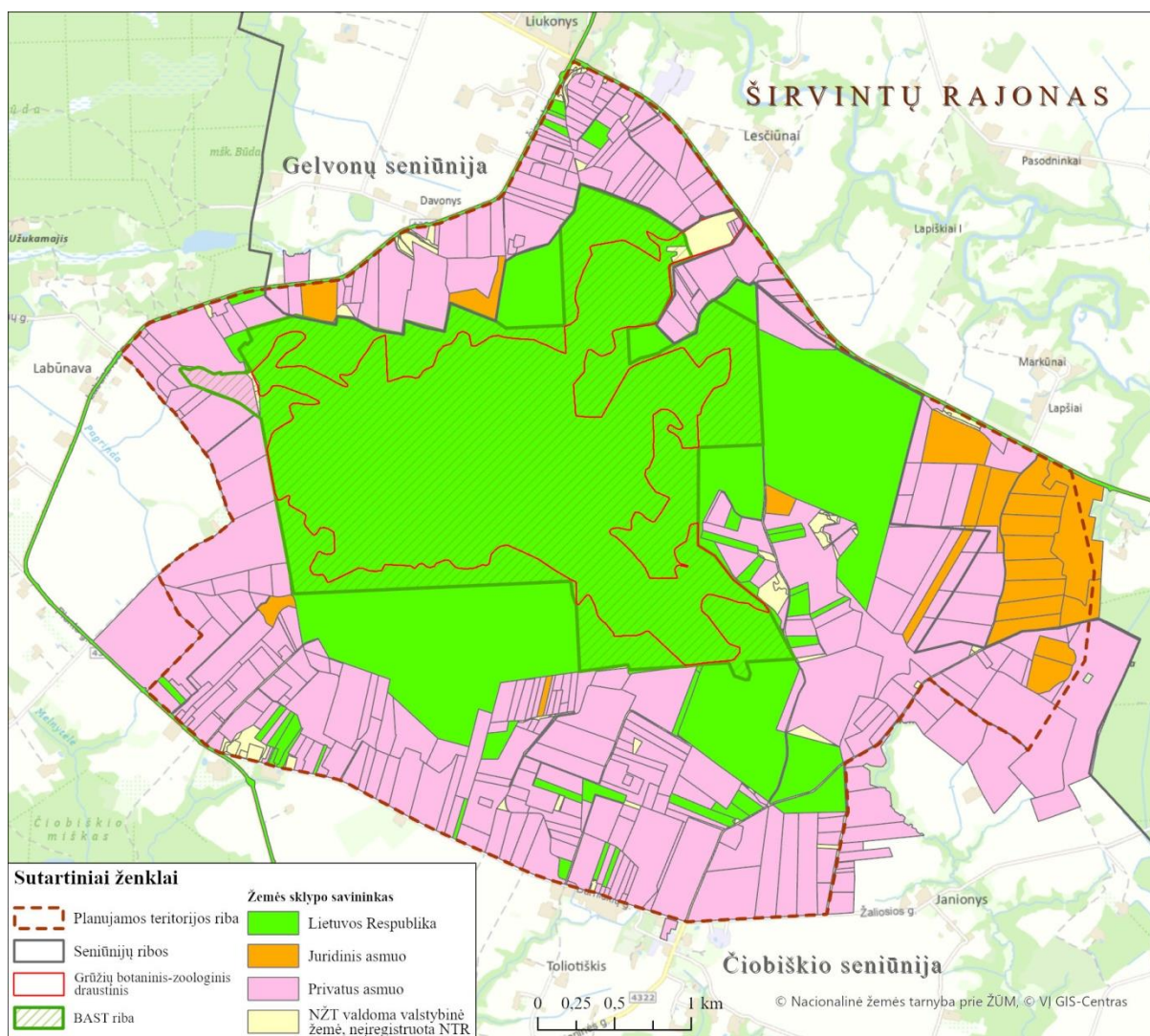
3 lentelė. Planuojamos teritorijos žemėvaldų struktūra (NTR ir VŽA_DRLT* 2022 m. duomenimis).

Žemės nuosavybės forma ir tikslinė paskirtis arba naudmenos	Žemės sklypų skaičius	Plotas, ha	Dalis, %
Privatūs žemės sklypai	317	1 018,9	48,6
Žemės ūkio paskirties žemė	232	764,0	36,4
Miškų ūkio paskirties žemė	71	247,6	11,8
Kitos paskirties žemė	14	7,2	0,3
Valstybiniai žemės sklypai	42	1 028,7	49,0
Žemės ūkio paskirties žemė	31	36,7	1,7
Miškų ūkio paskirties žemė	7	991,6	47,3
Kitos paskirties žemė	4	0,5	0,02
Valstybinė žemė, neįregistruota NTR		62,8	2,4
Vandens telkiniai		1,1	0,1
Pelkės		2,3	0,1
Miškai		14,9	0,7
Želdiniai		1,9	0,1
Dirbama žemė		11,9	0,6
Pievos ir ganyklos		4,0	0,2
Keliai ir gatvės		9,5	0,5
Užstatytos teritorijos		2,4	0,1
Nenaudojama žemė		1,8	0,1
Iš viso	359	2 097,4	100

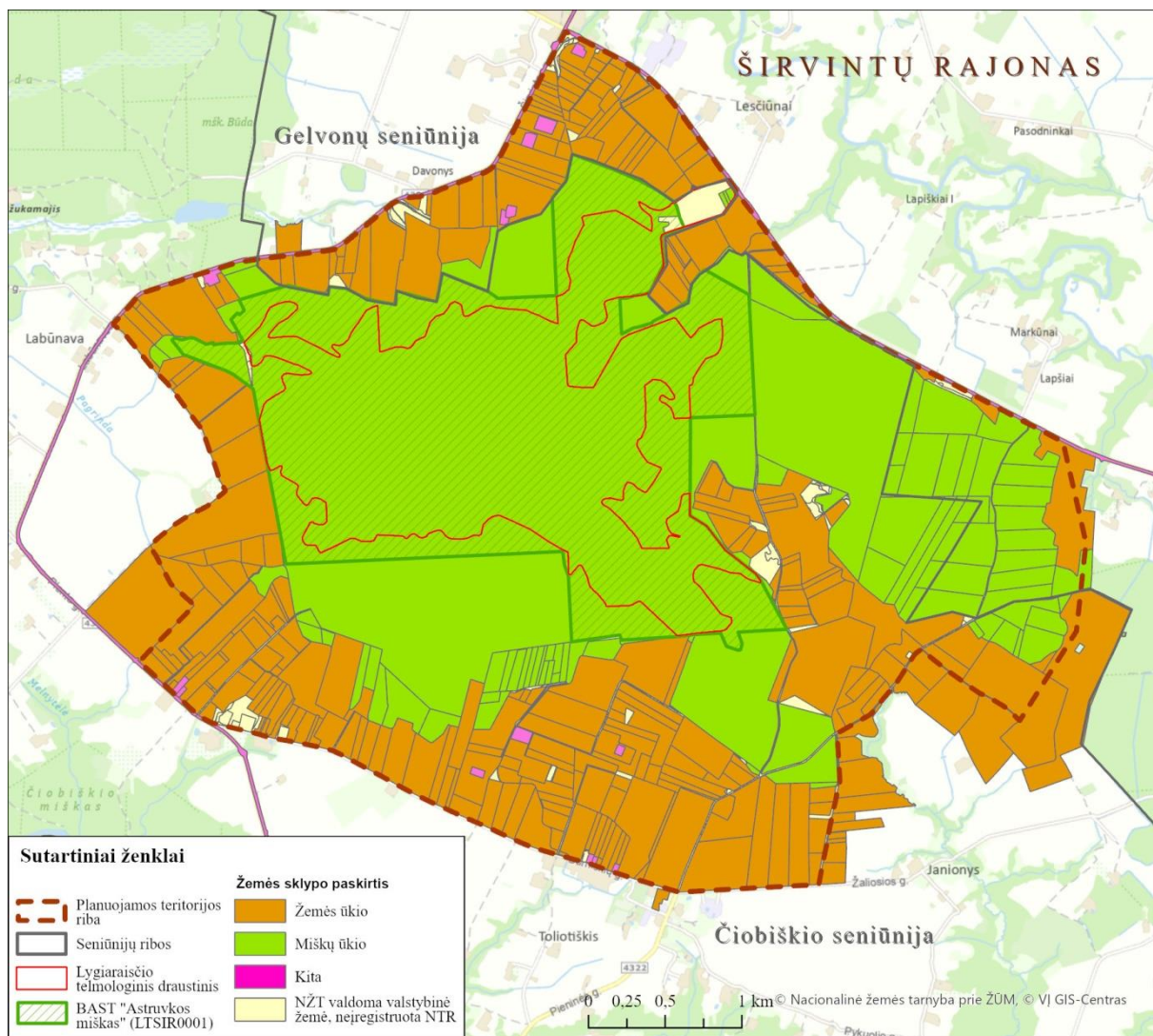
* Lietuvos Respublikos teritorijos apskaitytų valstybinės žemės plotų erdvinių duomenų rinkinys.

NTR duomenimis, į planuojamą teritoriją visiškai ar iš dalies patenka 359 žemės sklypai. Iš jų didžioji dauguma (317) privatūs žemės sklypai. Tačiau pagal plotą valstybinė žemė užima beveik $\frac{1}{2}$ planuojamos teritorijos (3 lentelė, 11 pav.). Didžiąją dalį valstybinių žemės sklypų planuojamoje teritorijoje sudaro 7 valstybiniai miškų ūkio paskirties sklypai ar jų dalys, kuriuos patikėjimo teise valdo VĮ VMU Ukmergės regioninis padalinys. Beveik visas Draustinis patenka į vieną valstybinį miškų ūkio paskirties sklypą. Dalis žemės planuojamoje teritorijoje yra NŽT valdoma valstybinė žemė, neįregistruota NTR (12 pav.).

Pagal skaičių 88 % žemės sklypų priklauso privatiems asmenims. Dauguma jų yra žemės ūkio paskirties. Didžiausios miško ūkio paskirties privačių sklypų santalkos yra Astruvkos miško pietiniame pakraštyje ir šiaurės rytinėje planuojamos teritorijos dalyje. Pastarojoje dalyje matome ir didžiausią privatiems juridiniams asmenims priskirtų žemės sklypų koncentraciją planuojamoje teritorijoje.

11 pav. Planuojamoje teritorijoje suformuoti žemės sklypai ir jų savininkai.

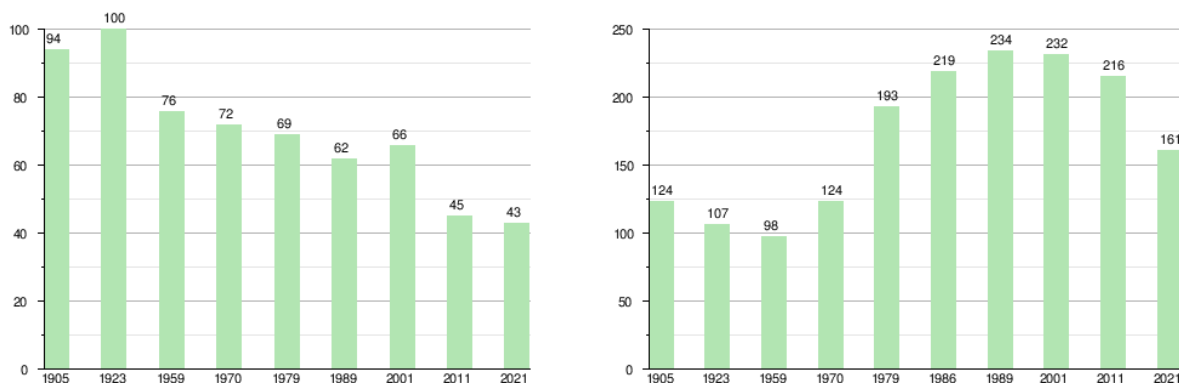

12 pav. Planuojamoje teritorijoje suformuoti žemės sklypai ir jų paskirtis.

8. Socialinė-ekonominė apžvalga

Nuo XIX a. pabaigos (1 priedas) planuojamos teritorijos kraštovaizdis iš esmės nepasikeitė. Miškų ir žemės ūkio naudmenų santykis, užstatymas, kelių tinklas išliko gana panašūs. Didžiausias pokytis prieškario laikotarpiu buvo naujas agrarinis pleištas Astruvkos miške į šiaurę nuo Burniškių kaimo (2 priedas). Vėlesni reikšmingesni pokyčiai buvo XX a. viduryje suformuotas miško kvartalinių linijų tinklas, XX a. antroje pusėje nutiesta nauja kelio trasa (rajoninis kelias Nr. 4305 Musninkai–Liukonėliai, kuris dabar sutapatintas su šiaurine planuojamos teritorijos riba) ir planuojamos teritorijos pakraščiais iškasti keli melioracijos grioviai (4 priedas).

Į planuojamą teritoriją patenka Davonių, Leščiūnų, Liukonių kaimai ar jų dalys Gelvonų seniūnijoje ir Astruvkos, Burniškių, Darvydų, Kamaikos – Čiobiškio seniūnijoje. Didžiausių kaimų planuojamoje teritorijoje demografinė padėtis šalies mastu dar gana neblogo (13 pav.). Matyt, lemia patogūs asfaltuoti privažiavimo keliai, kažkiek jaučiama Vilniaus įtaka.

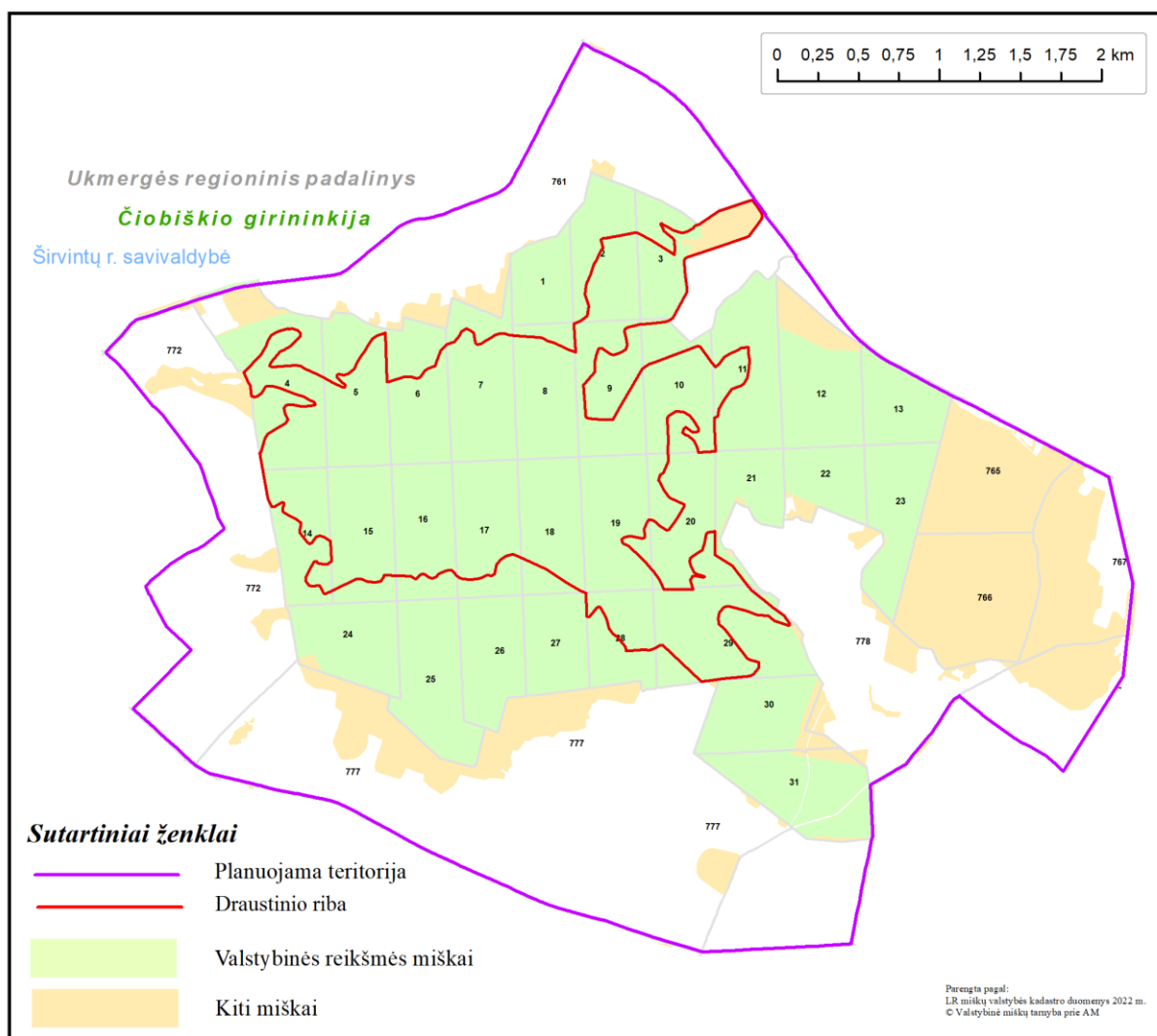
13 pav. Burniškių (kairėje) ir Liukonių (dešinėje) demografinės raidos histogramos.

9. Miškų naudojimas

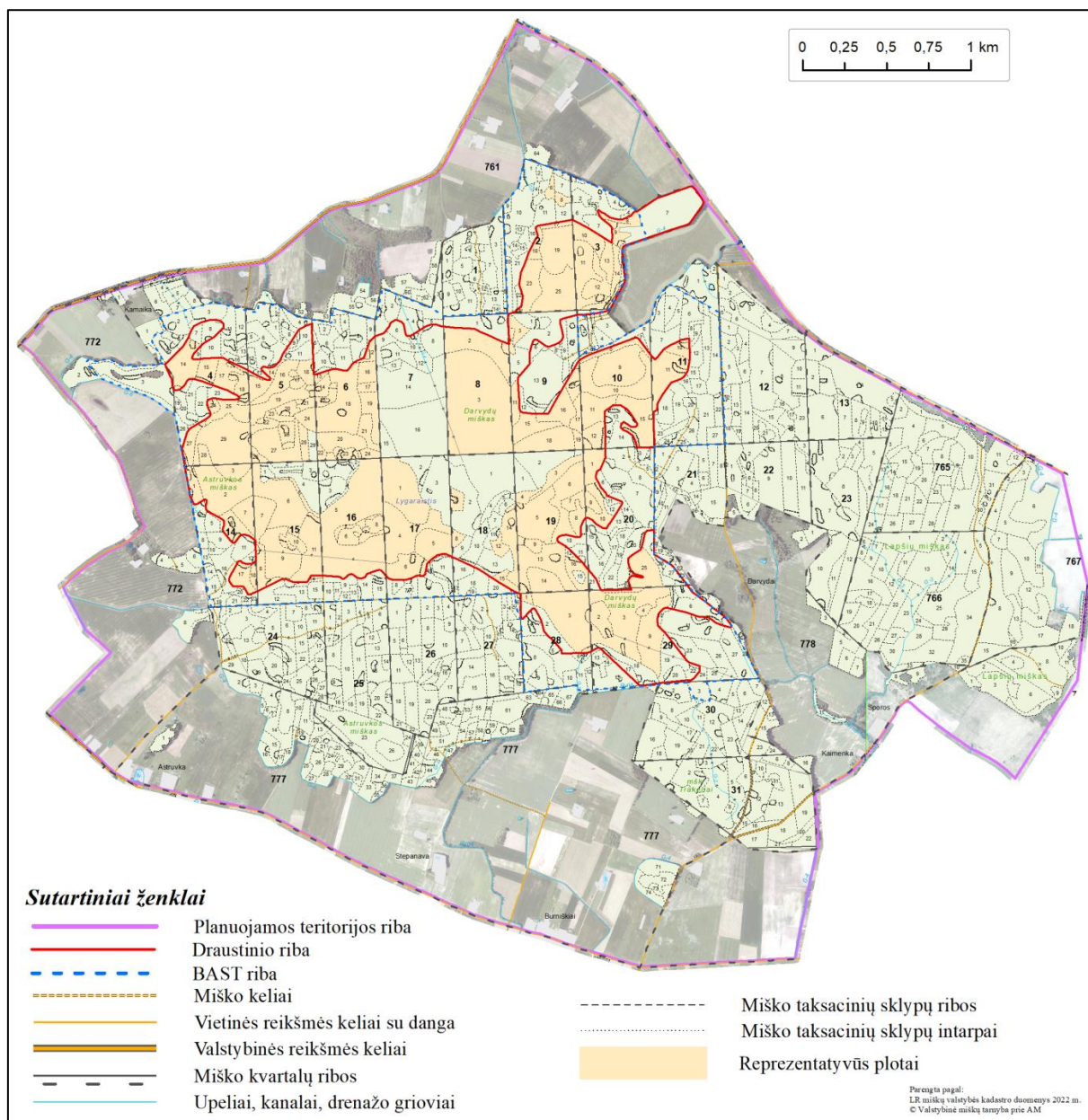
Valstybinės reikšmės miškai planuojamoje teritorijoje užima 46,8 % ploto. Taip pat jie dengia didžiąją Draustinio ir BAST „Astruvkos miškas“ dalį (14 pav.). Planuojamoje teritorijoje valstybinius miškus patikėjimo teise valdo VĮ Valstybinių miškų urėdijos Ukmergės teritorinis padalinys (Čiobiškio girininkija) [12].

Tiek privatūs, tiek valstybiniai miškai tvarkomi, naudojami, atkuriami ir saugomi pagal vidinės miškotvarkos projektus. Projektai privalomi visoms miško valdoms, išskyrus savininkų, turinčių miškų iki 3 ha ne miškų masyvuose. VĮ VMU Ukmergės teritorinio padalinio patikėjimo teise valdomiems valstybinės reikšmės miškams dabar galiojantis vidinės miškotvarkos projektas patvirtintas Valstybinės miškų tarnybos direktoriaus 2019 m. sausio 13 d. įsakymu Nr. 11-20-V „Dėl VĮ VMU Ukmergės regioninio padalinio vidinės miškotvarkos projekto patvirtinimo“.

VĮ VMU Ukmergės regioninio padalinio vadovas 2020 m. gruodžio 3 d. potvarkiu Nr. RP-20-74-58 „Dėl reprezentatyvių plotų sąrašo patvirtinimo“ patvirtino reprezentatyvių plotų sąrašą. (15 pav.). Šie plotai užima 312,39 ha arba 31,8 % visų planuojamoje teritorijoje esančių valstybinių miškų. Beveik visi šie plotai, net 290,5 ha, išskirti Draustinyje. Šiuose plotuose jokia ūkinė veikla nėra vykdoma. Planuojamoje teritorijoje yra vos viena kartinė miško buveinė (Lapšių miško 765 kv. 8a, 28a ir 28b skl.), į Draustinį ir BAST ji nepatenka.

14 pav. Valstybinės reikšmės miškai.

15 pav. Reprezentatyvūs plotai (valstybinės reikšmės miškuose).

Draustinyje ir aplinkinėje miškų teritorijoje Miškų kadastro duomenimis miško žemė užima 1 285,8 ha, tai sudaro 61,3 % planuojamos teritorijos ploto (4 lentelė). Valstybinės reikšmės miškai užima 982,2 ha, tai sudaro 76,4 % viso miškų ploto.

4 lentelė. Žemės naudmenos planuojamoje teritorijoje Miškų kadastro duomenimis.

Žemės naudmenų grupė	Plotas, ha	Dalis, %
Miško žemė	1 285,8	99,8
Ne miško žemė	2,2	0,2

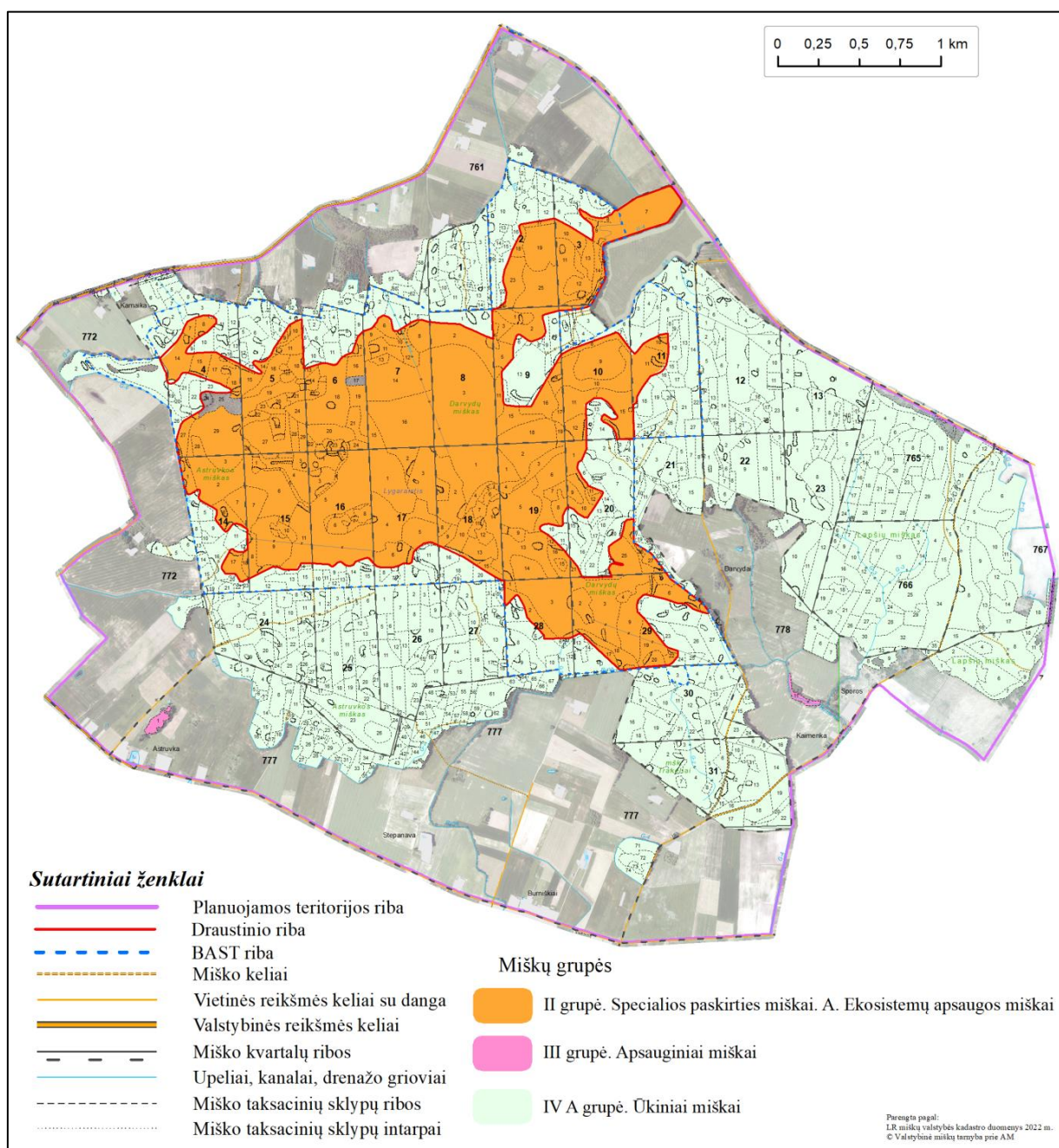
Planuojamoje teritorijoje 87,3 % visų medynų yra savaiminės kilmės, kultūrinės kilmės medynai sudaro 12,7 %. Žemė skirta miškui įveisti sudaro 2,69 ha.

$\frac{2}{3}$ planuojamoje teritorijoje esančių miškų priskirti IV miškų grupei (ūkiniams miškams). II miškų grupės draustinių miškai išskirti Draustinyje, jie užima $\frac{1}{3}$ miškų ploto. Labai menka dalis tenka II miškų grupės priešeroziniam miškams ir III miškų grupės laukų

apsauginiams miškams (5 lentelė, 16 pav.). Draustinį supa ūkiniai IV grupės miškai, jie sudaro nemažą BAST „Astruvkos miškas“ dalį.

5 lentelė. Miško grupių ir pogrupių planuojamoje teritorijoje pasiskirstymas.

Miškų grupė, pogrupis	Plotas, ha	Dalis, %
II miškų grupė. Specialios paskirties, ekosistemų apsaugos miškai		
Draustinių miškai	423,6	33,0
Priešeroziniai miškai	0,01	
III miškų grupė. Apsauginiai miškai		
Laukų apsauginiai miškai	1,93	0,2
IV miškų grupė		
Ūkiniai miškai	856,8	66,8
Iš viso	1282,4	100

16 pav. Miškų grupių pasiskirstymas.

Teritorijoje vyrauja laikinai perteklingo drėgnumo derlingumo dirvožemiai (L), kurie sudaro 42,3 % visų augaviečių. Daugiausia derlingų (c) augaviečių, kurios užima 439,35 ha plotą. Pelkiniai dirvožemiai (P) sudaro 41,7 % visų augaviečių. Iš jų nusausti dirvožemiai užima 60,5 ha plotą. Normalaus drėgnumo dirvožemiai sudaro 12,5 %. Pastoviai perteklingo drėgnumo, užmirkę dirvožemiai užima 3,5 %. Tik 0,01 ha yra normalaus drėgnumo šlaitų dirvožemių. (6 lentelė). Draustinis išskirtas pelkinių augaviečių pagrindu, tačiau kai kur pelkės pakraščiai į draustinį nepatenka (17 pav.).

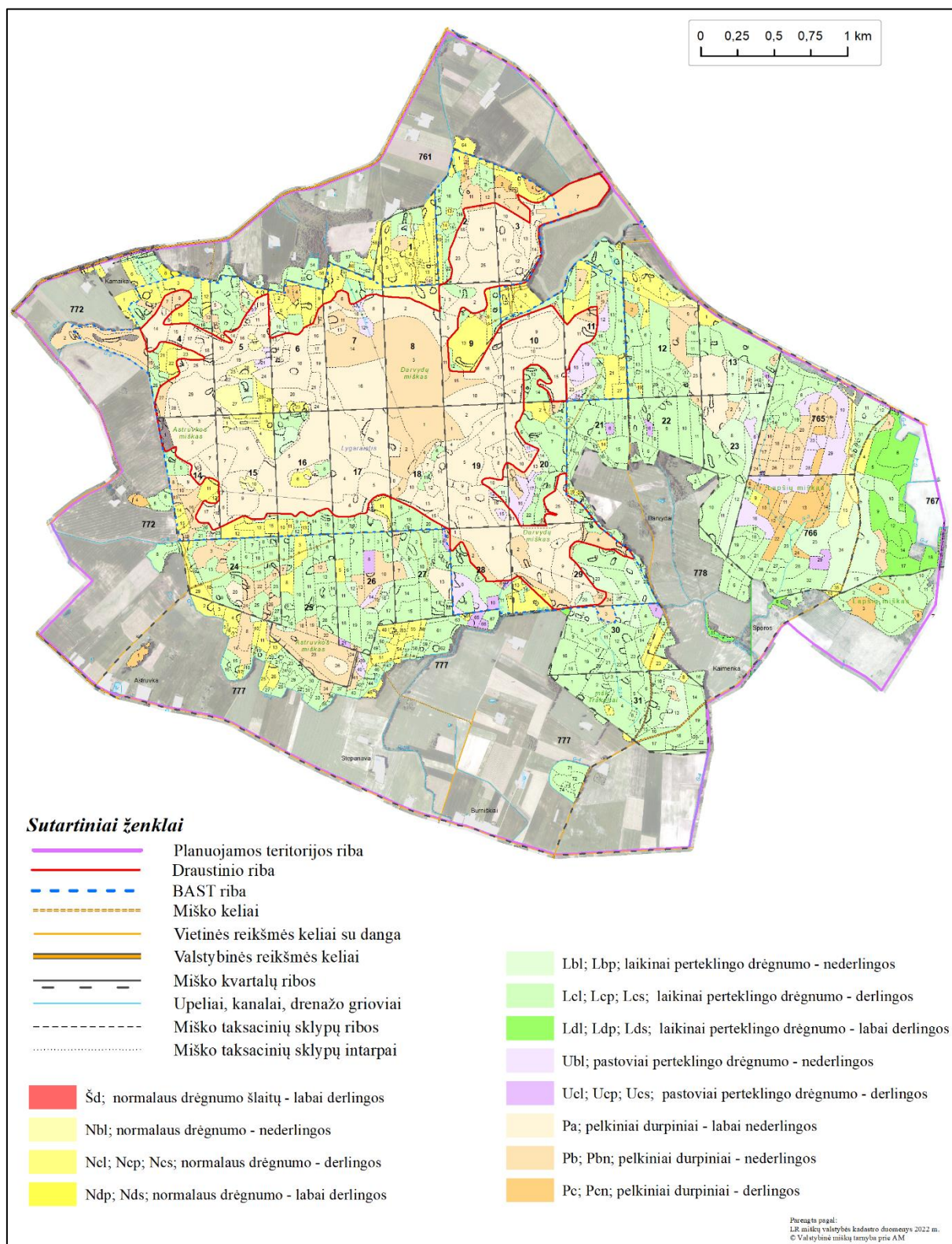
6 lentelė. Miško augaviečių struktūra, %

Dirvožemio drėgnumo laipsnis		Dirvožemio derlingumo laipsnis					Iš viso
Kodas	Tipas	a	b	c	d	f	
		Labai nederlingi	Nederlingi	Derlingi	Labai derlingi	Ypač derlingi	
L	Laikiniai perteklingo drėgnumo (glėjiški) dirvožemiai	-	6,1	34,2	2,0	-	42,3
N	Normalaus drėgnumo dirvožemiai	-	1,83	10,61	0,06	-	12,5
P	Pelkiniai durpiniai dirvožemiai	26,1	13,6	2,0	-	-	41,7
Š	Normalaus drėgnumo šlaitų dirvožemiai	-	-	-	-	-	-
U	Pastoviai perteklingo drėgnumo (glėjiniai) dirvožemiai	-	2,9	0,6	-	-	3,5
Iš viso		26,1	24,43	47,4	2,07	-	100

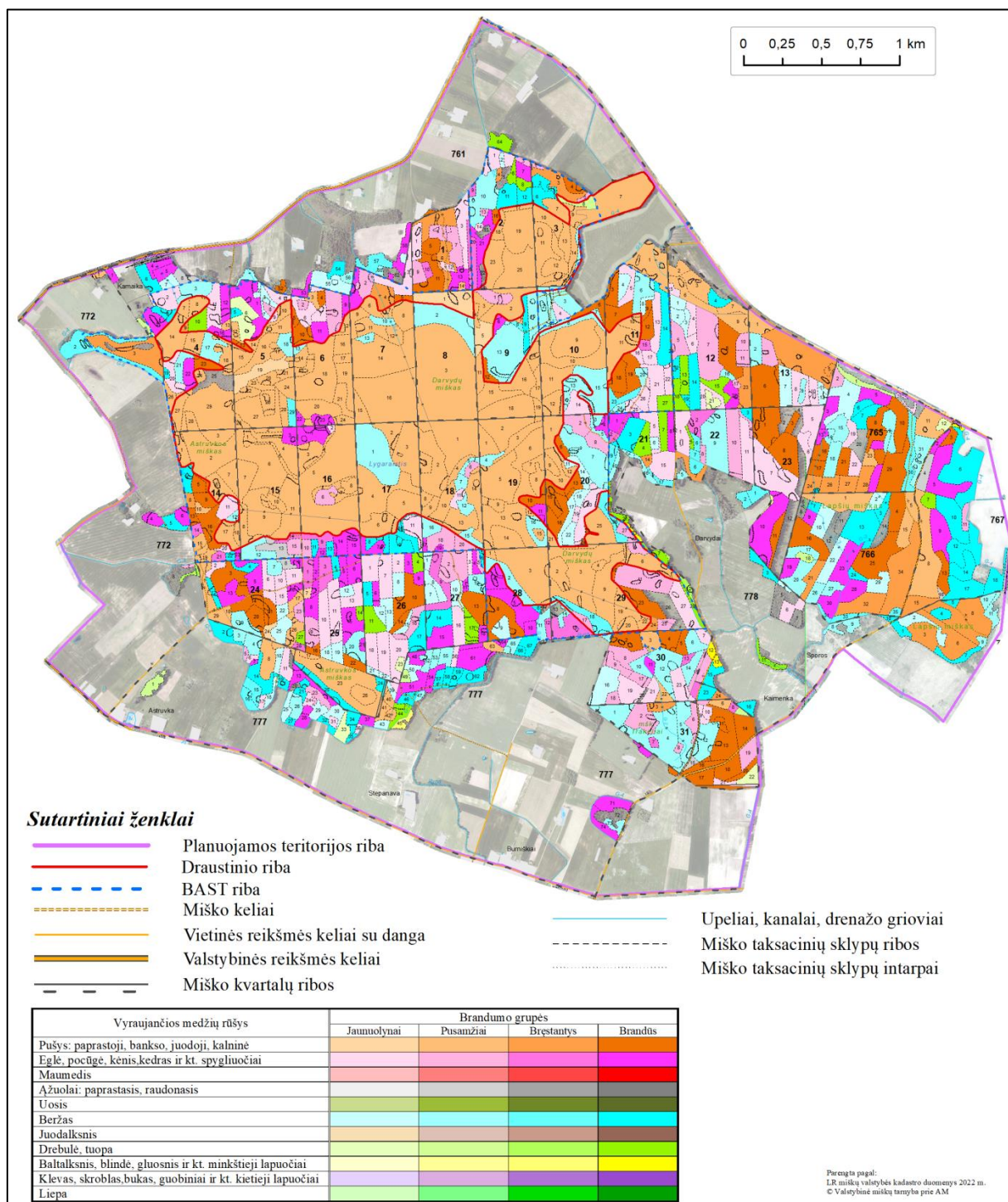
Laikino perteklingo drėgnumo dirvožemiuose vyrauja beržynai 23,5 %, eglynai 23,8 %, drebulynai 2,8 %. Labai nederlinguose pelkiniuose dirvožemiuose vyrauja pušynai 49,4 %. Labai nedidelę dalį užima juodalksnynai ir blindynai (7 lentelė, 18 pav.).

7 lentelė. Medynų pasiskirstymas pagal vyraujančią medžių rūšį.

Vyraujanti medžių rūšis	Plotas, ha	Dalis, %
Ažuolynai	5,1	0,4
Beržynai	294,0	23,5
Baltalksnynai	1,3	0,1
Drebulynai	35,1	2,8
Eglynai	298,0	23,8
Juodalksnynai	0,2	0,03
Pušynai	618,7	49,4
Blindynai	0,82	0,07
Iš viso	1 253,2	100

17 pav. Miško augaviečių išsidėstymas planuojamoje teritorijoje.

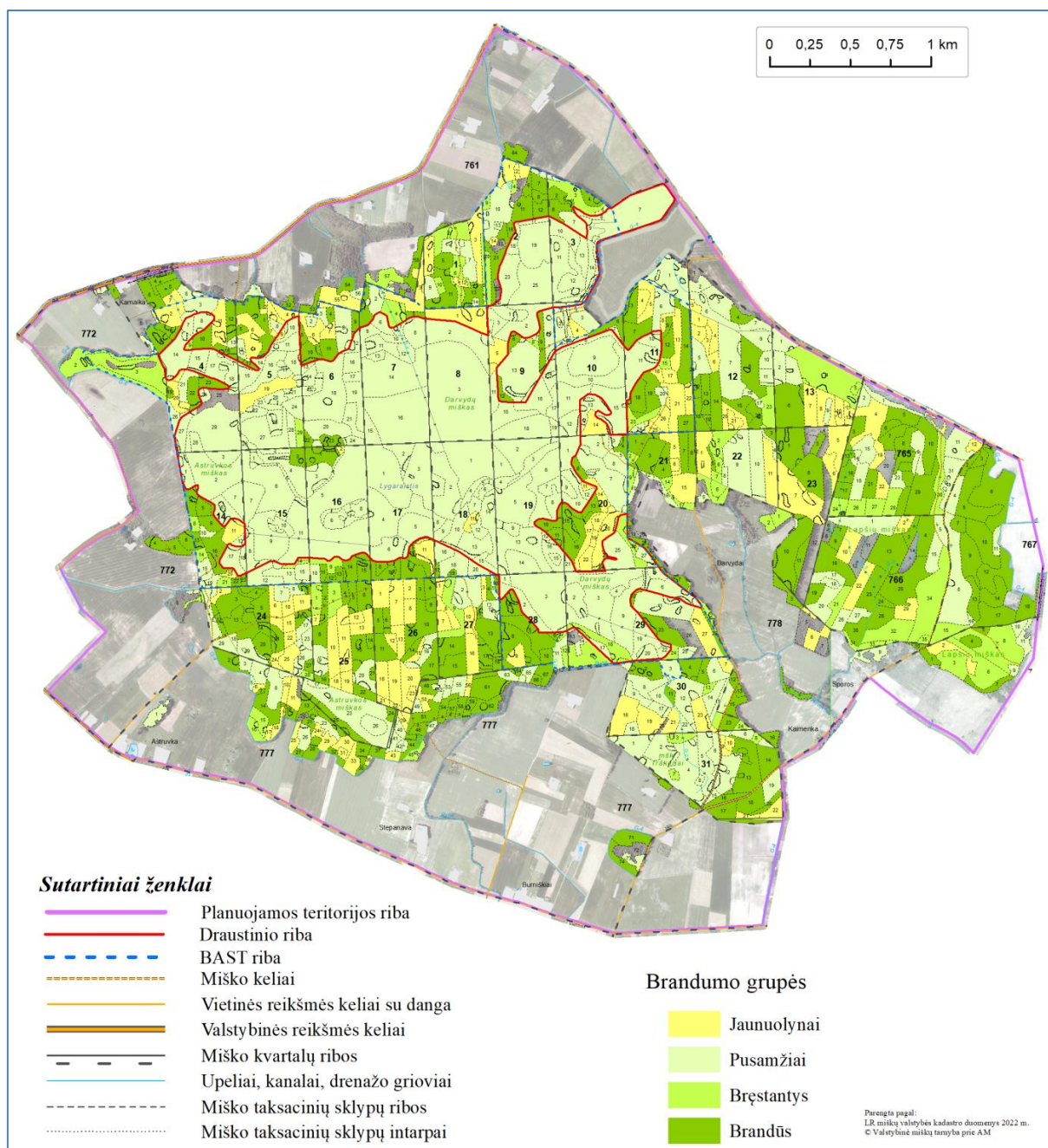

18 pav. Medynų pagal vyraujančią medžių rūšį išsidėstymas planuojamoje teritorijoje.

Analizuojant medynų pasiskirstymą brandumo grupėmis, matome, kad daugiau kaip pusę miškų sudaro pusamžiai medynai. Pribręstantys, brandūs, perbrendę ir pasiekę gamtinę brandą medynai sudaro 34,39 % medynų ploto (8 lentelė, 19 pav.). Medynų struktūra atitinka Lietuvos nacionalinio FSC miškų valdymo standarto 5.2.5 punktą (pibręstančių ir brandžių medynų plotų sumos ir bendro medynų ploto santykis turi būti ne mažesnis kaip 20 %).

8 lentelė. Brandumo grupės pagal vyraujančią medžių rūšį (%).

Vyraujanti medžių rūšis	Medynų brandumo grupės						Iš viso
	1	2	3	4	5	6	
	Jaunuolynai	Pusamžiai	Pribręstantys	Brandūs	Perbrendę	Pasiekę gamtinę brandą	
Ažuolas		0,4					0,4
Beržas	4,0	10,8	1,8	5,1	1,6	0,1	23,4
Drebulė	0,5	0,4	0,1	0,1		1,7	2,8
Eglė	8,8	5,4	1,5	7,0	0,7	0,4	23,8
Juodalksnis			0,02				0,02
Pušis	0,8	34,5	4,8	8,32	1,0		49,42
Blindė		0,01	0,05	0,1			0,16
Iš viso	14,1	51,51	8,27	20,62	3,3	2,2	100

19 pav. Brandumo grupės

10. Probleminės situacijos ir arealai

Neries regioninio parko direkcijos 2020-07-20 atliktas Draustinio būklės vertinimas [13] nustatė gerą būklę. Kaip vidutinė grėsmė nurodomas miško gaisrų slopinimas, todėl nyksta ir užauginėja mišku Draustinio aukštapelkės. Astruvkos miške vykdomi plyni kirtimai neleidžia susiformuoti vakarų taigos buveinėms saugomos teritorijos pakraščiuose. Nerimą kelia Draustinyje pastebėtas važinėjimas keturračiais ir motociklais.

Įvertinus visą turimą informaciją apie buveinių būklę, galima teigti, kad dabartinėje BAST ir Lygiaraisčio telmologinio draustinio teritorijoje vyrauja pelkinių miškų ir vakarų taigos buveinės, kurių dauguma yra geros arba patenkinamos būklės ir tik nedidelę dalį sudaro potencialios šių tipų buveinės. Kitų tipų buveinės, užimančios nedidelius plotus (aktyvios aukštapelkės, tarpinės pelkės ir liūnai, pelkiniai lapuočių miškai) yra blogos būklės. Planuojamoje teritorijoje buveinių įvairovė taip pat gana didelė, nors informacijos apie jų būklę nėra. Dėl to galima teigti, kad teritorija yra svarbi pelkinių buveinių apsaugai. Siekiant užtikrinti šių buveinių apsaugą, verta saugoti ne tik pačią pelkę, bet ir aplinkines teritorijas, kuriose vykstantys procesai turi įtakos pelkių ekosistemos stabilumui.

Miškas yra sausinamas grioviais, einančiais Draustinio pakraščiu, todėl reikia ištirti ir įvertinti palankaus pelkės raidai hidrologinio režimo pagerinimo ar atkūrimo galimybes, sudaryti buveinių pokyčių prognozes esant įvairiems vandens lygio pokyčių scenarijams.

Planuojamos teritorijos biologinė įvairovė nėra išsamiai ištirta. Išsamiau ištirtos tik teritorijos buveinės, nustatyti jų užimami plotai, įvertinta buveinių būklė. Iki šiol Lygiaraisčio pelkėje ir gretimuose apypelkio plotuose užregistruotos 2 saugomų augalų, 4 saugomų paukščių, 1 saugomų žinduolių rūšys. Saugomų rūšių įvairovė teritorijoje gali būti gerokai didesnė. Dėl to būtina atlikti išsamią Lygiaraisčio pelkės ir Draustinio, pagal naujai nustatomas ribas, augalų, gyvūnų ir grybų rūšių inventorizaciją, įvertinti augalų bendrijų įvairovę. Sprendžiant pagal buveinių įvairovę, galima prognozuoti, kad teritorijoje turėtų būti didesnė saugomų augalų rūšių įvairovė, ypač tikėtina aptikti saugomų samanų ir kerpsamanių rūšių.

Draustinyje ir jo aplinkoje svetimžemių ir invazinių rūšių įvairovė išsamiai nebuvo įvertinta. Tačiau 2020 m. atlikto Draustinio būklės vertinimo metu Draustinyje pastebėtos pavienės invazinių augalų (smulkiažiedės sprigės, Sosnovskio barščio) grupės. Ypač greitai į pelkės buveines gali išplisti Sosnovskio barštis. Todėl labai svarbu per įmanomai trumpą laiką įvertinti svetimžemių ir invazinių rūšių paplitimą teritorijoje ir imtis būtinų priemonių jų plitimui ir neigiamam poveikiui ekosistemoms slopinti.

Dabartinės Draustinio ribos nėra optimalios. Draustinis neapima visos Lygiaraisčio pelkės, nesaugomas apypelkis. Taip pat Draustinio ribos nesutampa su BAST „Astruvkos miškas“ ribomis – BAST pakraščiai apypelkiuose neturi nacionalinio apsaugos statuso. Juose yra 57 ha europinės svarbos buveinių (daugiausia pelkinių miškų ir vakarų taigos), kurių išsaugojimui reikalingas draustinio statusas.

LITERATŪRA IR KITI ŠALTINIAI

- [1] *Lygiaraisčio valstybinis telmologinis draustinis, ribų planas M 1:10 000. Inv. Nr. 193*, Valstybinis žemėtvarkos institutas, 1988.
- [2] „Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastras“, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, [Tinkle]. Available: <https://stk.am.lt/portal/>. [Kreiptasi 22 11 2022].
- [3] R. Baškytė, G. Raščius, P. Kavaliauskas, T. Tukačiauskas, Lietuvos saugomos teritorijos. Informacinis leidinys, Vilnius: Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, 2019, p. 95.
- [4] „Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastras“, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, [Tinkle]. Available: <https://stk.am.lt/portal/>. [Kreiptasi 29 11 2022].
- [5] Lietuvos durpynų kadastras, t. 2, Vilnius: Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ministerija, Kraštotvarkos departamentas, 1995, p. 786.
- [6] „Skirtingų tipų kertinių miško buveinių palaikymo ir tvarkymo rekomendacijos“, [Tinkle]. Available: http://www.amvmt.lt/images/veikla/kmb/KMB_tvarkymo_rekomendacijos.pdf.
- [7] G. Brazaitis, V. Marozas, D. Augutis, Ž. Preikša, S. Šaudytė-Manton, „Naturalių miško buveinių tvarkymo rekomendacijos“, 02 2021. [Tinkle]. Available: <https://naturalit.lt/wp-content/uploads/2021/02/Naturaliu-misko-buveiniu-tvarkymo-rekomendacijos.pdf>.
- [8] „Saugomų rūšių informacinė sistema“, Aplinkos ministerija, [Tinkle]. Available: <https://sris.am.lt>. [Kreiptasi 18 11 2022].
- [9] „Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registras“, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, [Tinkle]. Available: <https://kvr.kpd.lt>. [Kreiptasi 22 11 2022].
- [10] I. Semaškaitė, Lietuvos dvarai, t. 2, Vilnius: Algimantas, 2009.
- [11] „Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas“, UAB "Urbanistika", Vilnius, 2015.
- [12] „VĮ VMU patikėjimo teise valdomų Ukmergės regioninio padalinio administruojamų miškų vidinės miškotvarkos projektas“, Valstybinis miškotvarkos institutas, Kaunas, 2018.
- [13] T. Bujauskas, „Lygiaraisčio telmologinio draustinio būklės vertinimas“, Neries regioninio parko direkcija, 2020.
- [14] Lietuvos nacionalinis atlasas, t. 1, Vilnius: Distancinių tyrimų ir geoinformatikos centras "Gis-Centras", 2016.
- [15] „Žemės informacinė sistema“, Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, [Tinkle]. Available: <https://www.geoportal.lt/map/zis>. [Kreiptasi 11 2021].
- [16] „Geoinformacija apie miškus (M-GIS)“, Valstybinė miškų tarnyba, [Tinkle]. Available: <https://bit.ly/2XOCesI>. [Kreiptasi 15 02 2022].
- [17] Kęstutis Kilkus, Edvinas Stonevičius, „Lietuvos vandenių geografija“, 2011. [Tinkle]. Available: http://www.hkk.gf.vu.lt/publikacijos/2011_Lietuvos_vandenu_geografija.pdf.

Naudoti erdviniai duomenys

Biologinės įvairovės duomenų bazė – BĮDB © Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2021.

Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių erdvių duomenų rinkinys © Gamtos tyrimų centro Botanikos institutas, 2015.

Georeferencinio pagrindo kadastro (GRPK) erdvių duomenų rinkinys © Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, 2021.

Lietuvos erdvinės informacijos portalas. Prieiga internete: <https://www.geoportal.lt/>

Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registro skaitmeniniai duomenys © Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, 2022.

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro ir registro duomenys © VĮ Registrų centras, 2022.

Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro skaitmeniniai duomenys © Valstybinė miškų tarnyba, 2021.

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastro skaitmeniniai duomenys © Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2021.

Lietuvos Respublikos teritorijos M 1:10 000 skaitmeninis rastrinis ortofotografinis žemėlapis ORT10LT © Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, 1999–2020.

Lietuvos Respublikos teritorijos skaitmeninis erdvinis žemės paviršiaus modelis (DTM-LT 1m.) © Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija, Aplinkos apsaugos agentūra, UAB Hnit-Baltic, 2020.

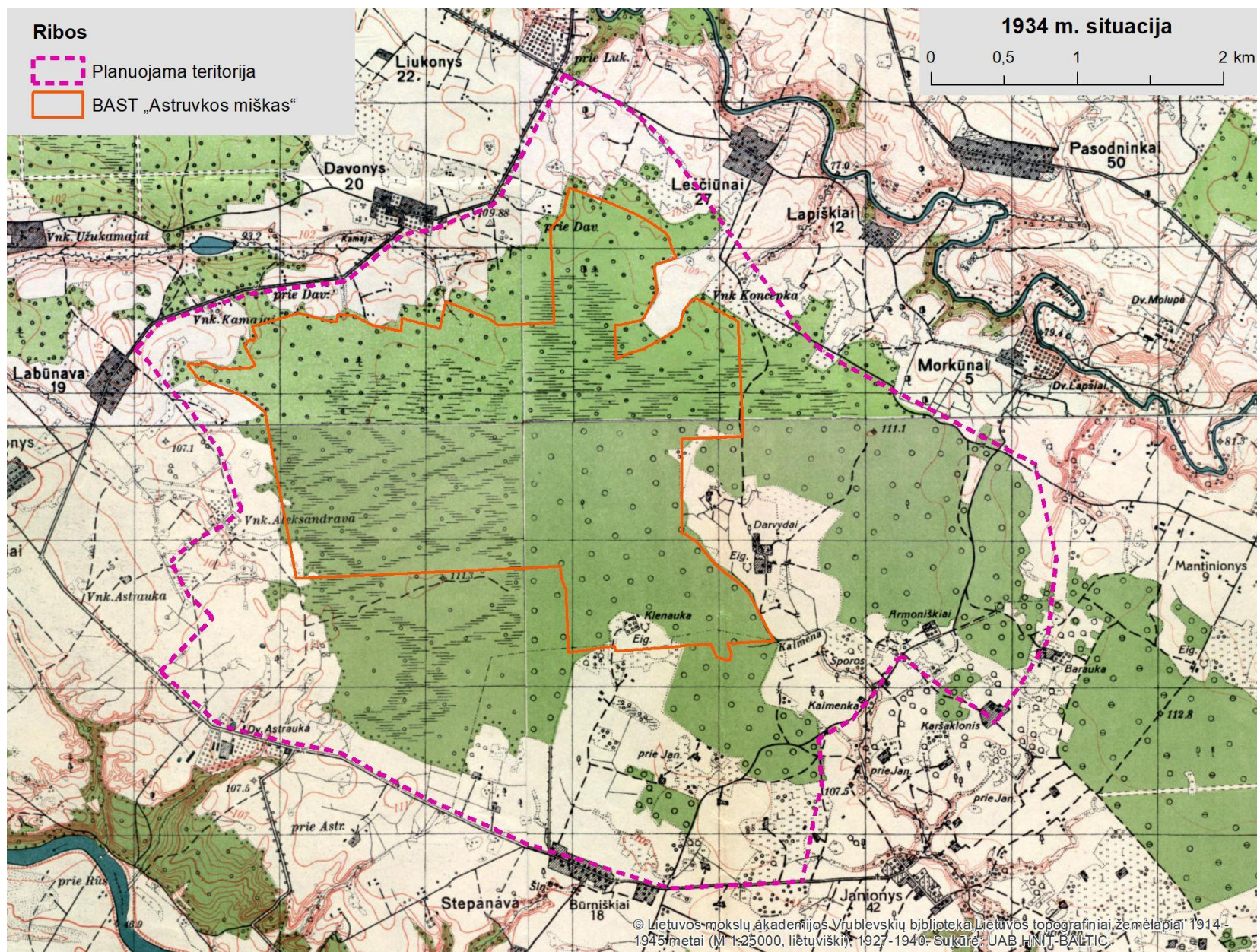
Potvynių grėsmės ir rizikos žemėlapių skaitmeniniai duomenys © Aplinkos apsaugos agentūra, 2022.

Saugomų rūšių informacinės sistemos (SRIS) skaitmeniniai duomenys © Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, 2021.

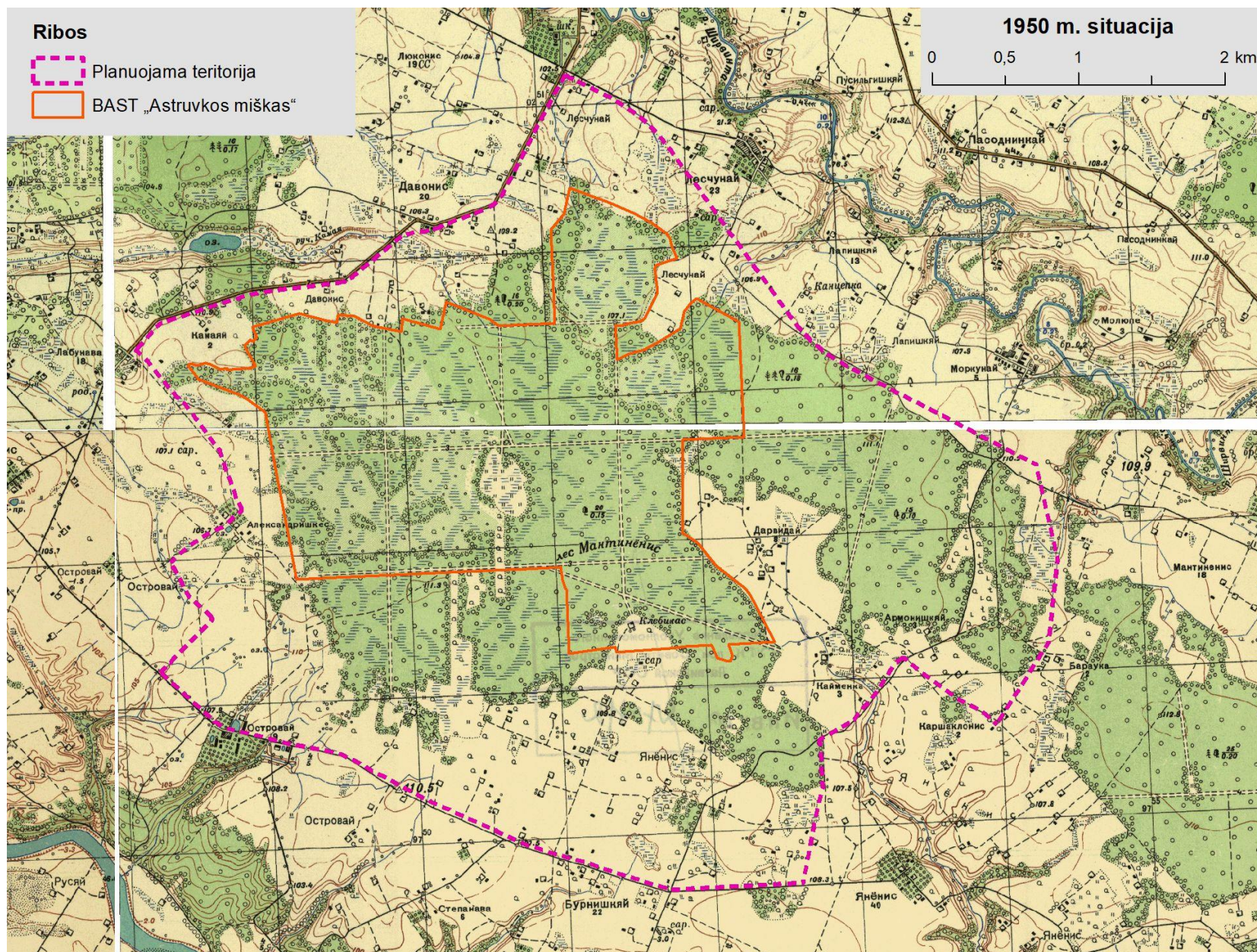
Žemės gelmių registro duomenys © Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2021.

PRIEDAI

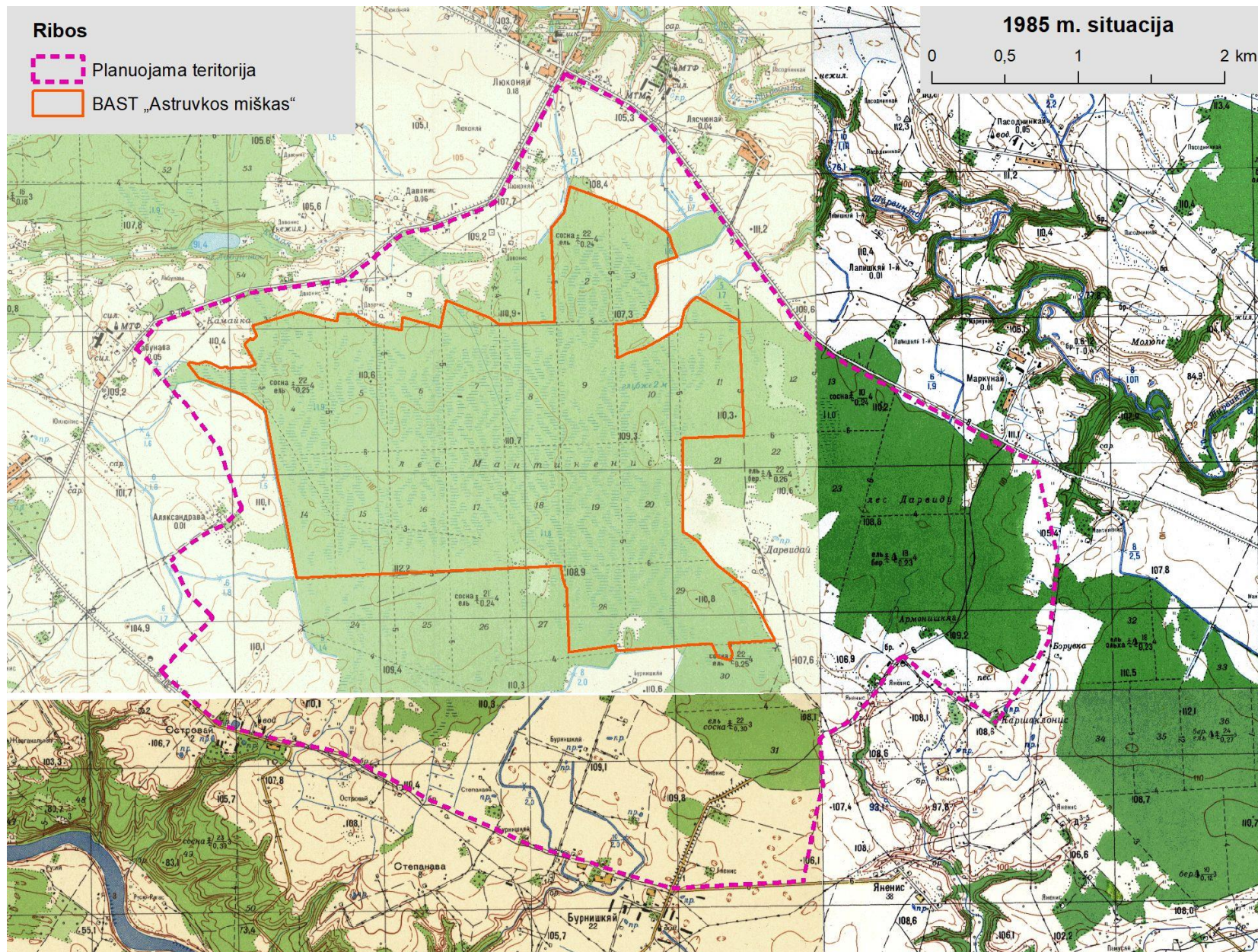
2 priedas. Planuojamos teritorijos topografinio žemėlapio iškarpa, 1934 m.

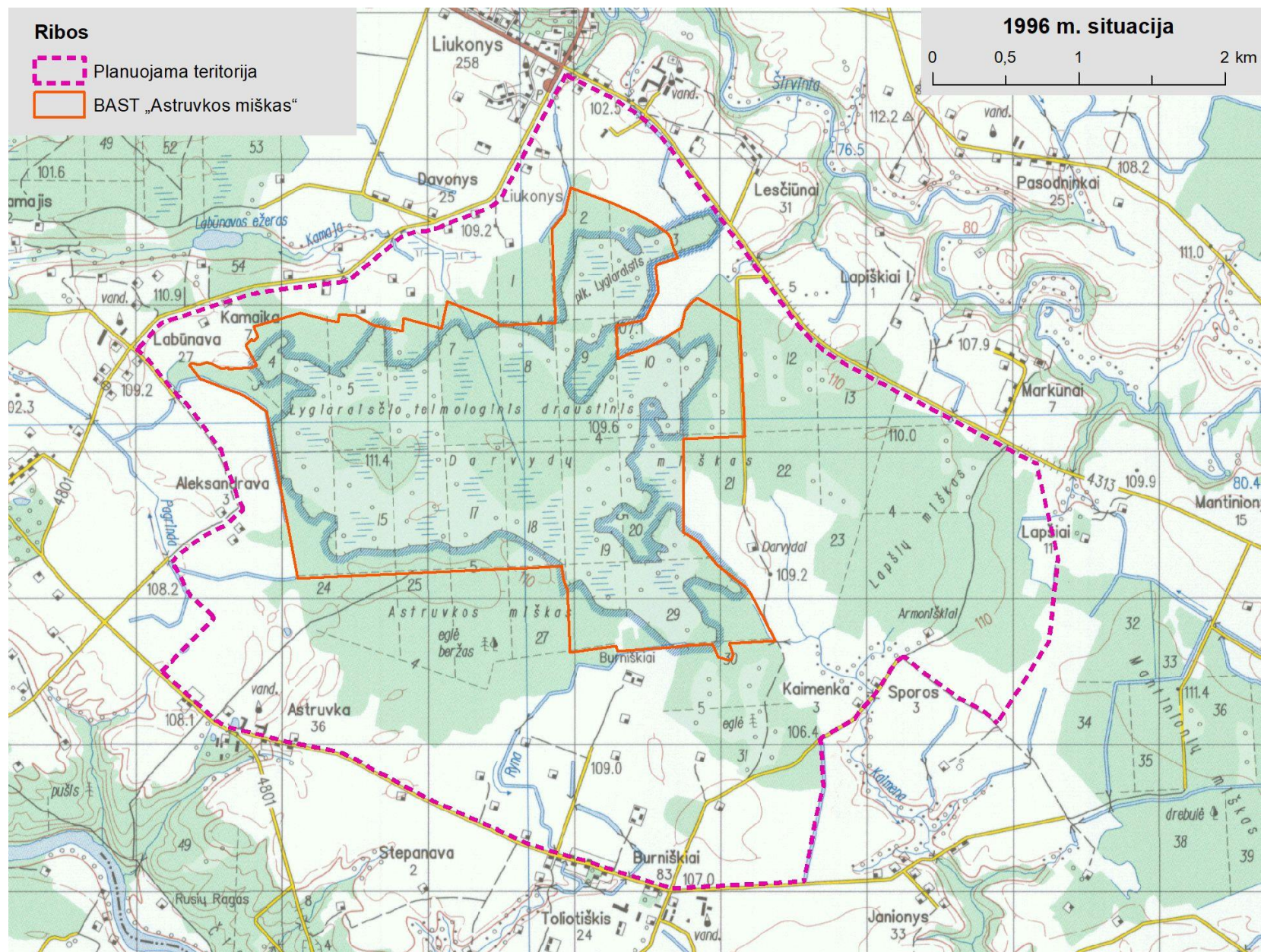
3 priedas. Planuojamos teritorijos topografinio žemėlapių iškarpa, 1950 m.

4 priedas. Planuojamos teritorijos topografinio žemėlapio iškarpa, 1985 m.

5 priedas. Planuojamos teritorijos topografinio žemėlapio iškarpa, 1996 m.

ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖS BRĖŽINYS M 1:10 000